

Qorti tal-Maġistrati (Malta)

RIK NRU 260/2020 FL-ATTI TAL-ITTRA UFFIĊJALI BIN-NUMRU 2422/2020 IPPREŻENTATA AI TERMINI TAL-ART. 253(E) TAL-KAP. 12 TAL-LIĠIJET TA' MALTA: **PRINCESS HOLDINGS LTD (C72528)** **V. OLIVERA NIKOLIC (KI. 108540A)**

(OPPOSIZZJONI GHALL-EŻEKUZZJONI TA' KAMBJALA TAHT L-ART. 253(E) TAL-KAP. 12 - RAĠUNIJET GRAVI U VALIDI GHAL TALI OPPOSIZZJONI - L-ISFOND STORIKU TAL-KAMBJALI U L-ACTIO CAMBIARIA TAHT IL-KODIĊI KUMMERĊJALI - F'KAŻIJET SERJI U GRAVI (BHAL FIL-KAŻ TA' FRODI JEW UŻURA) IL-QORTI LI TKUN ADITA BIL-PROCEDURA TAHT IL-PROVISO TAL-ART. 253(E) TAL-KAP. 12, TISTA' TIKKUNSIDRA EČĊEZZJONIJIET EX-CAUSA DWAR IL-CAUSA OBLIGATIONIS U DAN TISTA' TAGHMLU KEMM META KAMBJALA TIĠI ĠIRATA U KEMM META TIBQA' FIL-PUSSESS TAL-KREDITUR ORIGINALI - L-EFFETT TAD-DEĊIŻJONI TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEJA (ID-DISA' AWLA) TAL-5 TA' OTTUBRU 2023 FIL-KAŻ C-25/23 - IL-QRATI MALTIN HUMA TENUTI ILLI F'DIN IL-PROCEDURA, EX OFFICIO JEW FUQ TALBA TAL-KONSUMATUR KONĊERNAT, JINDAGAW JEKK IL-KUNTRATT LI JIPPROVDI L-OBBLIGAZZJONIJIET SOTTOSTANTI JIKKONTJENIX ESPRESSJONIJIET PROJBITI JEW INĠUSTI SKOND L-ARTIKLI 6(1) U 7(1) TAD-DIRETTIVA TAL-KUNSILL 93/13/EEC TAL-5 TA' APRIL 1993 - L-ANNULLABILITA' TAL-KUNTRATT MINHABBA TALI ESPRESSJONIJIET PROJBITI JEW INĠUSTI HIJA RAĠUNI GRAVI U VALIDA GHAS-SOSPENSJONI TAL-EŻEKUZZJONI TAL-KAMBJALI LI JKUNU NĦARĠU ABBAŽI TIEGĦU, ANKE JEKK DAWN IKUNU ĠEW ĠIRATI LIL TERZ)

MAĠISTRAT: DR. VICTOR G. AXIAK

25 ta' Novembru 2024

IL-QORTI,

wara li rat ir-rikors ta' Olivera Nikolic (imsejġha "ir-rikorrenti") ippreżentat fit-22 ta' Diċembru 2020¹ li permezz tiegħu ppremetiet kif ġej:

¹ Fol 1-30

“Illi r-rikorrenti giet notifikata fit-2 ta' Dicembru 2020 bl-ittra ufficjali numru 2422/2020 mibghuta lilha mis-socjeta intimata Princess Holdings Ltd. sabiex l-istess socjeta intimata tittenta tezegwixxi hames kambjali (numri 16-20) kontra l-istess rikorrenti;

Illi r-rikorrenti tixtieq tipprevalixxi ruhha mid-dritt moghti lilha mil-ligi ai termini ta' l-istess Artikolu 253(e) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta sabiex topponi l-ezekuzzjoni ta' dawn il-kambjali, u dana minhabba ragunijiet gravi u validi kontemplati fil-ligi, u ghaldaqstant qiegħed jigi intavolat isegwenti rikors f'dan is-sens fit-termini ta' l-istess ligi;

Illi l-fatti huma s-segwenti:

1. Illi fit-13 ta' Marzu 2019, ir-rikorrenti dahlet fi ftehim ta' hire-purchase mas-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd., socjeta b'responsabilita limitata registrata gewwa Malta, bin-numru ta' registrazzjoni C- 85780 u bl-istess indirizz registrat tas-socjeta intimata f'dawn il-proceduri Princess Holdings Ltd., ossia Sharay, Triq il-Fraxxnu. St. Julians., u dana fir-rigward ta' vettura tat-tip Citroen DS3 u numru ta' registrazzjoni LQZ-701, versu l-hlas mill-mittenti ta' €13,500 f'rati mensili ta' €225 kull pagament li bdew fit-13 ta' Marzu 2019 u jibqghu għaddejnin sat-13 ta' Marzu 2024, total ta' sittin (60) pagament – kopja certifikata tal-ftehim msemmi u l-pagamenti relattivi qiegħed jigi hawn taht anness u mmarkat bhala Dok. ON1; In oltre apparti illi gie iffirmit dan il-ftehim gew ukoll iffirmati sittin (60) kambjala a favur tas-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. għal kull pagament mensili dovut mir-rikorrenti ai termini ta' l-istess ftehim tat-13 ta' Marzu 2019;
2. Illi din il-vettura LQZ-701 giet kkonsenjata lir-rikorrenti mal-firma tal-kuntratt Dok. ON1 u kienet għalhekk fil-pussess tal-mittenti sa mill-firma tal-kuntratt in kwistjoni, izda jingħad illi l-vettura nżammet registrata f'isem id-direttur u proprjetarju ta' No Deposit Cars Malta Limited, li huwa l-istess direttur u proprjetarju tas-socjeta intimata f'dawn il-proceduri Princess Holdings Ltd., ossia is-Sur Christian Borg (K.I. 315493M), u dana apparentement huwa l-modus operandi tas-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. fir-rigward ta' kull hire purchase agreement fuq vetturi li tidhol fih ma' terzi;
3. Illi fis-17 ta' Ottubru 2020, il-mittenti wara illi pparkjat il-vettura tagħha gewwa Triq tal-Hriereb, Msida, indunat illi matul il-lejl din l-istess vettura sparixxiet mill-post fejn l-aħhar li kienet ipparkjata l-istess mittenti xi hin qabel – f'dan is-sens sar-rapport mill-mittenti gewwa l-Għassa tal-Pulizija, Msida – kopja tar-rapport hawn taht anness bhala Dok. ON2;
4. Illi fid-19 ta' Ottubru 2020, ir-rikorrenti skopriet illi din il-vettura flimkien ma' l-effetti tagħha personali kollha li kien hemm fiha, kienet ittiehdet minn hadd hlief is-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. arbitrarjament, kontra l-ligi, mingħajr il-kunsens tagħha, u bil-habi minn gewwa l-post fejn kienet ipparkjata l-istess rikorrenti, u fil-fatt il-vettura kienet fil-pussess tas-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. mis-17 ta' Ottubru 2020 u għadha fil-pussess ta' l-istess socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. sal-gurnata tal-lum. Din il-vettura qatt ma reggħet giet ritornata lill-mittenti mis-17 ta' Ottubru 2020, li tilfet l-pusses tagħha kif ukoll l-uzu. Di piu ir-rikorrenti giet mgieghla fid-19 ta' Ottubru 2020 tirritorna c-cavetta tagħha tal-

vettura lis-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. u din l-istess cavetta ma gietx imraddha lura lilha;

5. Illi jigi spjegat illi r-rikorrenti kellha xi pagamenti b'lura, anki minhabba is-sitwazzjoni tal-pandemija, u b'dan giet mgharrfa s-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. li ma qalulhiex li kien hemm xi problema imma fis-16 ta' Ottubru 2020 wara talba minn certu James li cemplilha savbiex tmur thallas dakinhar stess, infurmathom illi t-Tnejn 19 ta' Ottubru 2020 kienet ser tkun f'posizzjoni li tmur thallas ir-rati ta' Lulju 2020, Awwissu 2020. Settembru 2020 u Ottubru 2020, izda dan nonostante fis-17 ta' Ottubru 2020, is-socjeta No Deposit Cars Ltd. dehrilha li trid tappropja ruhha indebitament u bil-habi ta' vettura li ma kinitx fil-pussess taghha izda fil-pussess tal-mittenti, u dana minghajr ebda awtorita jew ordni ta' Qorti li tippermettilha taghmel hekk;
6. Illi fid-19 ta' Ottubru 2020, thallsu il-pagamenti li kienu dovuti ghax-xhur ta' Lulju 2020 – Ottubru 2020 mir-rikorrenti lis-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. u ta' dan is-socjeta No Deposit Cars Ltd, harget id-debita ricevuta lir-rikorrenti, Jinghad ukoll illi ghalkemm ir-rikorrenti dejjem talbet lis-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. sabiex jirritornaw il-kambjali imhallsa u cjoe kambjali numru 1-19 inkluzi li jkopru pagamenti maghmuli mir-rikorrenti minn Marzu 2019 sa Ottubru 2020 inkluzi, dawn qatt ma irritornawhom lilha;
7. Illi nonostante tali pagamenti effettwati, is-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. xorta cahdet li terga' taghti lura l-pusses tal-vettura LQZ-701 lir-rikorrenti, u l-vettura qatt ma regghet ghaddiet ghand ir-rikorrenti sal-gurnata tal-lum;
8. Illi fl-20 ta' Ottubru 2020, is-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. infurmat lir-rikorrenti tramite messagg fuq it-telefon cellulari taghha illi l-vettura taghha kienet ser tigi depozitata l-Qorti imma li xorta kellha thallas il-flus ai termini tal-kuntratt – kopja tal-messagg hawn taht anness bhala Dok. ON3; L-ebda vettura, l-ebda cwievet u l-ebda procedura ta' depozitu ma saret fil-Qrati u l-uniku procedura tentata kontra r-rikorrenti hija l-ittra ufficjali li qed issir oppozizzjoni ghaliha permezz ta' dan ir-rikors;

Ragunijiet Gravi u Validi sabiex Tigi Sospiza l-Ezekuzzjoni tal-Kambjali Numru 16-20

Illi bhalma diga giet sottomess fil-fatti suesposti, sar pagament tal-kambjali numru 16-19. Ir-rikorrenti hallset il-kambjali numri 16-19 riferribli ghall-pagamenti mensili dovuti fit-13 ta' Lulju 2020, 13 ta' Awwissu 2020, 13 ta' Settembru 2020 u 13 ta' Ottubru 2020, u dana fid-19 ta' Ottubru 2020 – F'dan is-sens qed jigu prezentati kopji certifikati mill-avukata sottofirmata ta' erba' (4) ircevuti mahruga mis-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. lill-istess rikorrenti li lkoll jgibu d-data tad-19 ta' Ottubru 2020 meta thallsu mir-rikorrenti kif gja specifikat – dawn l-ircevuti qed jigu mmarkati bhala Dok. ON4, Dok. ON5, Dok. ON6 u Dok. ON7 rispettivament

Illi huwa inverosimili illi l-girata tal-kambjali in kwistjoni mis-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. lis-socjeta intimata Princess Holdings Ltd. saret qabel id-19 ta' Ottubru 2020, ghaliex kieku kien il-kaz, allura il-hlas tal-kambjali numru 16-19 ma kienx jintalab, ma kienx jigi accettat u addirittura ma

kinitx tinhareg ircevuta minn No Deposit Cars Malta Ltd. ghal kull kambjala imhallsa u dana in kwantu No Deposit Cars Malta Ltd. ma kien ikollha l-ebda dritt tezigi hlas ta' kambjali jekk dawn kienu diga gew girati favur it-terz kreditur Princess Holdings Ltd. qabel il-pagamenti tad-19 ta' Ottubru 2020;

Illi r-rikorrenti tissottometti illi din il-girata tal-kambjali minn No Deposit Cars Malta Ltd. lil Princess Holdings Malta Ltd. saret b'mod qarrieqi ghall-ahhar u hija intiza biss sabiex il-kambjali numru 16-20 jinghataw natura awtonoma u indipendenti mill-obbligazzjoni li tat lok ghall-istess kambjali ai termini tal-hire-purchase agreement tat-13 ta' Marzu 2019, u dana sabiex b'mod qarrieqi u frawdolenti ghall-ahhar, ir-rikorrenti tigi mgieghlha taghmel pagamenti doppji fil-kaz tal-kambjali numri 16-19 li diga thallsu lis-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd., u fil-kaz tal-kambjala numru 20 li kienet dovuta fit-13 ta' Novembru 2020, ossia wara illi l-vettura LQZ-701 ittiedet arbitrarjament mill-pussess tar-rikorrenti fis-17 ta' Ottubru 2020 b'mod indefinit, sabiex ir-rikorrenti tigi mgieghla taghmel pagament mensili dovut ghax-xahar ta' Novembru 2020 ghal vettura li No Deposit Cars Malta Ltd. li ghamlet il-girata ta' l-istess kambjali favur Princess Holdings Ltd. ghandha fil-pussess taghha b'tali mod illi No Deposit Cars Ltd. tibqa' bil-vettura ghandha u fl-istess hin tigi aggirata s-sitwazzjoni b'tali mod illi tirkurpra l-flus minghand ir-rikorrenti tramite socjeta ohra li tappartjeni lill-istess proprjetarju ta' No Deposit Cars Malta Ltd, meta r-rikorrenti la ghandha pussess u lanqas uzu mill-vettura mehuda minnha;

Illi f'dan is-sens, jingab ghall-attenzjoni tal-Qorti il-fatt illi s-socjeta intimata Princess Holdings Ltd. m'hijjex socjeta kwalsiasi li favur taghha saret il-girata, anzi huwa car u palezi illi din il-girata tidher minn ta' l-inqas ferm suspettuza in kwantu is-socjeta Princess Holdings Ltd. ghalkemm socjeta b'responsabbilita limitata, hija gestita mill-istess direttur, rapprezentant legali u gudizzjarju kif ukoll company secretary tas-socjeta No Deposit Cars Malta Ltd. li maghha gie iffirmit il-kuntratt ta' hire-purchase mill-mittenti fit-13 ta' Marzu 2019. Dan il-persuna huwa Christian Borg. Di piu jinghad ukoll illi l-imsemmi Christian Borg mhux talli jirraprezenta lill-istess zewg kumpaniji izda huwa l-proprjetarju assolut u uniku ta' l-istess zewg kumpaniji u fil-fatt oltre dan l-ufficju registrat taz-zewg socjetajiet kif ukoll l-indirizz ta' Christian Borg personalment huma lkoll l-istess ossia Sharay, Triq il-Fraxxnu, St. Julians. F'dan is-sens qed tigi prezentata informazzjoni accessibbli mill-Malta Business Registry fir-rigward taz-zewg socjetajiet No Deposit Cars Malta Ltd. u Princess Holdings Ltd. immarkati rispettivament bhala Dok. ON8 u Dok. ON9 li jattestaw dan sottomess f'dan il-paragrafu. Dan kollu jaghti indikazzjoni illi din l-Onorabbli Qorti ghandha thares b'lenti ferm attenta lejn din il-girata li qed issir, u ghandha ghaldaqstant tiddetermina li dan kollu jikkonstitwixxi raguni valida u gravi sabiex dawn il-kambjali ma jithallewx jigu ezegwiti;

Ghaldaqstant in vista ta' dan fuq premess ir-rikorrenti titlob bir-rispett illi din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talba ghall-ezekuzzjoni tal-kambjali mis-socjeta Princess Holdings Ltd. kontra ir-rikorrenti Olivera Nikolic mitluba fl-ittar ufficjali numru 2422/2020 li giet intavolata fid-19 ta' Novembru 2020 u minflok tordna s-sospensjoni ta' l-istess kambjali illi s-socjeta intimata Princess Holdings Ltd. qed tittenta tezegwixxi kontra r-rikorrenti fl-imsemmija ittra ufficjali, minhabba li jeziztu ragunijiet gravi u validi fil-ligi u li ghalihom qed issir riferenza f'dan ir-rikors, u dan taht dawk il-provvedimenti illi din l-Onorabbli Qorti jidhrilha xierqa u opportuni"

wara li rat li Princess Holdings Limited (imsejja "l-intimata" jew "il-kumpanija intimata") ipprezentat risposta tardiva fil-25 ta' Ġunju 2021², liema risposta giet sfilzata b'ordni tal-Qorti wara talba tar-rikorrenti fis-seduta tat-28 ta' Ġunju 2021³,

wara li rat li fis-seduta tad-29 ta' April 2024 gie vverbalizzat mill-Qorti⁴ s-segwenti:

"Il-Qorti qiegħda tissoleva ex-officio l-eċċezzjoni illi l-ftehim iffirmit bejn ir-rikorrenti w l-aventi kawża tal-kumpanija intimata ossia No Deposit Cars Malta Limited, jikkontjeni ta' att ta' espressjonijiet ipprobiti u/jew ingusti ai termini tal-Art 44 (2) u 45 tal-Kap 378 b'mod illi l-kuntratt innifsu jista' jkun ivvizzjat u suġġett għal rexissjoni u xoljiment u għalhekk jista' jkun hemm raġunijiet validi u gravi ai termini tal-Artiklu 253(e) sabiex tiġi sospiża l-eżekuzzjoni tal-kambjali mertu ta' din il-kawża"

wara li rat li fl-istess seduta l-Qorti ħalliet il-kawża għall-provi tal-partijiet fuq din l-eċċezzjoni għas-seduta sussegwenti,

wara li rat li fis-seduta tas-17 ta' Ġunju 2024 il-partijiet iddikjaraw li ma kellhomx iżjed provi xi jressqu rigward din l-eċċezzjoni u l-kawża tħalliet għas-sottomissjonijiet finali fuq din l-eċċezzjoni,

wara li rat in-noti ta' sottomissjonijiet rispettivi magħmulha:

- għan-nom tar-rikorrenti, mill-Avukat Dr. Sarah Sultana⁵, u
- għan-nom tal-kumpanija intimata, mill-Avukat Dr. Albert Zerafa⁶

qed tagħti dan id-

Digriet

1. Fit-13 ta' Marzu 2019 gie ffirmit *hire-purchase agreement* bejn ir-rikorrenti u l-kumpanija No Deposit Cars Malta Limited (imsejja ukoll "No Deposit") li permezz tiegħu fost affarijiet oħra r-rikorrenti xtrat u akkwistat, dejjem taht l-istess titolu, il-vettura tal-għamla Citroen bin-numru ta' registrazzjoni LQZ-701, għall-prezz ta' tlettax-il elf u ħames mitt euro (€ 13,500). Il-ftehim kien li l-prezz jithallas fuq sittin (60) pagamenti mensili ta' € 225 kull tlettax-il gurnata mill-bidu tax-xahar. Il-ħlas kien garantit bil-ħruġ ta' sittin il-kambjala ta' € 225 il-wieħed, liema kambjali nħargu (ingibdu) minn No Deposit bħala t-**traent** (*drawer*) fuq ir-rikorrenti bħala t-**trattariju** (*drawee*) li wriet l-aċċettazzjoni tagħha bil-firma tagħha fuq kull kambjala. Dawn il-kambjali nħargu pagabbli lil No Deposit nnifisha li għalhekk kienet kemm il-

² Fol 6-7

³ Fol 41

⁴ Fol 243

⁵ Fol 247-256

⁶ Fol 262

- persuna li ġibdet il-kambjali (*drawer*) u anke l-persuna li għall-ordni tagħha kellhom jithallsu (*payee*).⁷
2. Il-ħlasijiet mensili jidher li bdew isiru u li baqgħu sejrini b'mod regolari sa' Ġunju 2020 meta imbagħad skond ir-rikorrenti ma setgħetx taffordja żżomm mal-pagamenti peress illi l-lukanda fejn kienet taħdem kienet għalqet minħabba l-pandemija tal-Covid-19 u kienet qed tgħix biss fuq l-għajnuna mogħtija mill-Gvern. Din qalet fix-xhieda tagħha⁸ illi hija kienet wegħdet lil No Deposit illi appena terġa tibda tirċievi s-salarju hija kienet ser tkompli l-ħlasijiet. Skond hi, fil-ġurnata tas-Sibt 17 ta' Ottubru 2020 irċeviet telefonata mingħand rappreżentant ta' No Deposit li nfirmaha li jekk ma kienetx ser tħallas kienu ser joħdulha l-vettura. Hija wegħditu li ser tħallas it-Tnejn wa' wara. Madanakollu l-għada filgħodu sabet li l-vettura ma kienetx fejn ħallietha l-ġurnata ta' qabel u ndunat li din kienet ittiegħdet minn No Deposit. Għalhekk marret tagħmel rapport lill-Pulizija Eżekuttiva.⁹ L-għada 19 ta' Ottubru 2020 marret l-uffiċċju ta' No Deposit u ħallset disa' mitt euro (€ 900) rappreżentanti l-pagamenti li kellhom isiru f'Lulju 2020, Awwissu 2020, Settembru 2020 u Ottubru 2020. Ta' dan ingħatat riċevuti minn No Deposit¹⁰ pero' la ngħatat il-kambjali lura tal-pagamenti li kienet għamlet sa mil-bidu nett u lanqas ma ngħatat il-vettura lura. Inltre skond ir-rikorrenti hija giet mitluba tgħaddilhom iċ-ċavetta tal-karozza għaliex skond huma kellha tħallashom għat-tigdid tal-liċenzja u l-*insurance* li kienu ser ikunu dovuti f'Diċembru ta' wara u f'dan ir-rigward urewha dokument li hija ma kienetx fehmet minkejja li talbet spjegazzjoni tiegħu. Hija rrifjutat li tagħmel dawn il-ħlasijiet qabel iż-żmien.
 3. Mill-*Current Incident Report* esebit a fol 12 tal-proċess jirriżulta illi skond id-dikjarazzjoni tar-rikorrenti, hija kienet għaddiet iċ-ċavetta tal-vettura lil No Deposit u dawn għaddewlha dokument b'numru ta' kontravvenzjonijiet li ma kienux tħallsu. Dawn qalulha li malli tħallas dawn l-ammonti kienu disposti jgħaddula lura l-vettura.
 4. Mix-xhieda ta' **Christian Borg**, li fiż-żmien tal-ftehim kien direttur u azzjonist solitarju kemm fil-kumpanija No Deposit Cars Malta Ltd u kemm fil-kumpanija intimata¹¹, ħareġ illi l-kambjali ġew ġirati minnu lill-istess kumpanija intimata dakinhar stess tal-ftehim (ossia fit-13 ta' Marzu 2019) u dan peress illi hija prassi ta' dawn il-kumpaniji li jsir hekk minħabba raġunijiet ta' finanzjament.¹² Ir-rikorrenti

⁷ Din hija permissibbli mil-liġi nnifisha li tipprovdi għaliha fl-Art. 127 tal-Kodiċi Kummerċjali: '**127. Il-kambjala tista' tingibed għall-ordni ta' terza persuna, jew għall-ordni ta' dak stess li ġibidha**'

⁸ Fol 45-45b

⁹ Fol 12

¹⁰ Fol 14-17

¹¹ Fol 21, 27

¹² Fol 221G

Olivera Nikolic tiċhad li dan huwa l-każ peress li skond hi, li kieku dan kien minnu ma kienetx tingħata riċevuti minn No Deposit għall-ħlasijiet li kienet għamlet. Skond hi filfatt il-girata kienet saret b' mod frawdolenti sabiex l-intimata tkun tista' tapprofitta ruhha mill-liġi billi tkun tista' tesigi l-pagamenti ta' kambjali li kienet diġa ħallset lil No Deposit.

5. L-istess Borg xehed¹³ illi l-ftehim bejn il-partijiet kien iffirmit minnu u li r-riċevuti rilaxxati lir-rikorrenti minn No Deposit kienu ffirmati minn ċertu James li kien il-*credit controller*. Mitlub jgħid 'l għala fid-19 ta' Novembru 2020 l-kumpanija intimata kienet ipprezentat l-ittra ufficjali mertu ta' din il-proċedura¹⁴ sabiex *inter alia* teżegwixxi erba' kambjali li kienu diġa tħallsu mir-rikorrenti (i.e. Lulju 2020 – Ottubru 2020), huwa wieġeb illi huma kienu għaddew l-affarijiet lill-avukat tagħhom minn qabel ma saru l-ħlasijiet fid-19 ta' Ottubru 2020. Skond hu, hija prassi tagħhom li meta jinqabzu tlett (3) pagamenti jibgħatu *tow-truck* sabiex tiġbor lura l-vettura mingħand il-klijent u li huma jkunu jafu l-vettura fejn qegħda peress illi l-vetturi kollha li jkunu ġew trasferiti taht titolu ta' *hire-purchase* kellhom GPS tracker imwaħħla magħhom. Ix-xhud qal illi din m'hijiex indikata fil-kuntratti u li l-klijenti "*m'humix aware*" tagħha. Tenna illi l-vettura ma ngħatatx lura lir-rikorrenti meta għamlet il-ħlas ta' € 900 f'Ottubru 2020 peress illi din kellha xi € 600 f'multi li ma kienetx ħallset. F'seduta sussegwenti huwa esebixxa lista ta' dawn il-kontravvenzjonijiet, liema lista giet immarkata bħala Dok CBX1. Ix-xhud insista illi r-rikorrenti kienet taf illi huma kienu ġejjin għall-vettura u qal ukoll illi kienu ilhom iċemplulha biex tħallas dak li kellha b'lura iżda hija ma kienetx onorat il-wegħdiet tagħha li sejra tħallashom¹⁵. Spjega illi kienet l-avukat tar-rikorrenti li tagħta parir sabiex ma tħallasx il-multi.
6. Fis-seduta tal-24 ta' April 2023 l-istess xhud Christian Borg qal illi kien fid-19 ta' Ottubru 2000, meta marret biex tħallas l-arretrati, illi No Deposit infurmat lir-rikorrenti bil-multi li kellha pendenti.¹⁶ Dan ġara minħabba li l-kumpanija kienet tinforma lill-klijent bil-pendenzi li jkollu f'dan ir-rigward meta jmur biex jagħmel il-ħlas u fil-każ odjern ir-rikorrenti kienet ilha xi erba' jew ħames xhur ma tmur biex tħallas. Fuq mistoqsija tal-Qorti l-istess xhud pero' imbagħad qal illi l-kumpanija kienet bagħtet messagġi lir-rikorrenti dwar dawn il-multi. Mitlub jesebexxi dawn il-messagġi x-xhud baqa' m'għamilx dan f'seduti sussegwenti¹⁷.

¹³ Fol 221A-221M

¹⁴ Fol 223-226

¹⁵ Fol 237-238

¹⁶ Fol 236A

¹⁷ F'dan ir-rigward jingħad pero' illi l-Qorti ssollevat l-eċċezzjoni ta' nullità tal-ftehim *ex officio* fi stadju meta l-provi tal-kumpanija intimata, fil-mertu, għadu miftuħ.

7. Ir-rikorrenti **Olivera Nikolic** tenniet meta telgħet tixhed fis-seduta tad-29 ta' April 2024¹⁸ illi qabel ma marret tħallas il-pagamenti li kellha b'lura fid-19 ta' Ottubru 2020 hija qatt ma kienet irċeviet xi informazzjoni dwar multi li ngħatawliha u l-ewwel darba li saret taf bihom kien proprju dakinhar. Qalet pero' illi fil-passat kienet filfatt hallset xi multi u dan meta kienet marret sas-*showroom* sabiex tagħmel il-pagamenti. Qalet ukoll illi fil-lista li ngħatatilha fid-19 ta' Ottubru 2020 kien hemm multi li kienet ħallset fil-passat u li baqgħu jidhru bħala pendenti min-naħa tagħha. Fl-aħħar qalet illi meta ħadulha l-vettura hija kellha xi affarijiet personali fiha fosthom nuċċali tax-xemx u tal-vista, ċwieviet u anke dokumenti li kienu baqgħtuha No Deposit. Hija qatt ma semgħet jew kienet taf bil-kumpanija Princess Holdings Limited qabel ma rċeviet l-ittra uffiċjali mertu ta' din il-proċedura.

Kunsiderazzjonijiet

8. Fir-rikors tagħha r-rikorrenti tikkontendi illi l-Qorti għandha tissospendi l-eżekuzzjoni tal-kambjali billi hemm raġunijiet gravi u validi sabiex tiġi sospiża l-eżekuzzjoni tal-kambjali numru 16-20, ossia dawk li kellhom jimaturaw f'Lulju 2020, Awwissu 2020, Settembru 2020 u Ottubru 2020 rispettivament u dan għaliex dawn il-kambjali kienu tħallsu mir-rikorrenti direttament lill-kumpanija No Deposit Cars Malta Limited, li hija effettivament l-istess kumpanija bħal dik intimata. Skond ir-rikorrenti filfatt il-ġirata saret b'qerq u bl-iskop li tiġi ppreġudikata l-posizzjoni legali tagħha billi l-kambjali in kwistjoni jingħataw natura awtonoma u indipendenti mill-obbligazzjoni li tat lok għalihom fil-ftehim ta' *hire-purchase*.
9. Il-partijiet laħqu pproduċew numru ta' provi fil-mertu (ossia' r-rikorrenti kienet għalqet il-provi filwaqt li l-intimata kienet fil-proċess li tagħmel dan) qabel ma l-Qorti dehrilha illi għandha tissorlewa *ex-officio* l-eċċezzjoni ili l-ftehim iffirmat bejn ir-rikorrent u l-*aventi causa* tal-kumpanija intimata jikkontjeni għad ta' espressjonijiet projbiti u/jew ingusti ai termini tal-Art. 44(2) u 45 tal-Kap. 378 tal-Liġijiet ta' Malta b'mod illi l-kuntratt innifsu jista' jkun ivvizjat u suġġett għar-rexissjoni u xoljiment u għalhekk hemm raġunijiet gravi u validi ai termini tal-Art. 253(e) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta sabiex tiġi sospiża l-eżekuzzjoni tal-kambjali mertu tal-kawża, li nħarġu abbażi tal-ftehim imsemmi, minkejja li dawn ġew ġirati lill-kumpanija intimata.
10. Dan id-digriet għalhekk huwa sabiex tiġi deċiża din l-eċċezzjoni u mhux sabiex jiġi deċiż il-mertu tal-proċedura, għalkemm naturalment it-tkomplija tal-kawża issa tiddependi esklussivament minn jekk il-Qorti tilqax din l-eċċezzjoni, jew le. Inoltre irid jiġi senjalat ukoll mil-Qorti illi parti sinjifikanti mill-kunsiderazzjonijiet tagħha

¹⁸ Fol 244-245

dwar din l-eċċezzjoni japplikaw ukoll għall-mertu peress illi jikkonċernaw l-isfond storiku tal-kambjali, l-istituzzjoni tal-ġirata u l-kwistjoni tal-*causa obligationis*.

L-isfond storiku tal-kambjali u l-actio cambiaria taħt il-Kodiċi Kummerċjali

11. Kif jingħad mill-Prof V. Caruana Galizia fin-*Notes on Bills of Exchange*:

“The economic utility of bills of exchange differed considerably from one phase to another of their gradual development. At first, their use served the purpose of avoiding the costly and risky transport of money. This advantage is self-explanatory. When the relations between traders of different countries became more and more intense, the said advantage assured greater importance, because by the use of bills of exchange thousands and thousands of payments were made by the mere transfer of a document, without the necessity of actual money ... Bills of exchange, further, are instruments of credit, whereby traders are allowed to exploit in the best possible way the trust or credit they enjoy. Moreover, they facilitate and promote the set off of debts and credits in national and international exchanges: a process which the institution of clearing-houses has rendered more easy and more thorough. Finally, bills of exchange form the subject of one of the most frequent banking transactions, namely, discounting.”

12. L-istess awtur jgħid ukoll is-segweni fuq in-natura astratta tal-obligazzjoni kambjarja:

“The obligation arising from a bill of exchange is of its nature an abstract obligation, i.e. it is considered by itself independently of the particular "causa obligationis" which, had given occasion to the issue or endorsement of a bill of exchange. It is logical to presume that the person, who issues or endorses a bill, or, who becomes a guarantor of one of the parties thereof, does so because he happens to be the debtor of the person in favor of whom the bill is drawn or endorsed or for whom he has become the guarantor as a consequence of a legal relationship, of some kind or other, which may have intervened between them. There may be exceptional cases where a bill is drawn or endorsed or a guarantee thereon is given in favour of a person without any consideration. However this may be and whatever the causa obligationis, the moment a person, signs the bill of exchange whether as drawer; endorser, or as giver of an aval or otherwise the obligation arising from that signature is considered to be complete in itself; it acquires a juridical existence, which is considered separate, distinct and independent from the original and fundamental contract entered into between the parties concerned. The law identifies the obligation created or evidenced by the bill with the signature placed thereon. Accordingly a party to a bill would be liable hereon, not because of any pre-existing obligation, but merely because he does actually sign the bill. However, though the obligation arising from a bill is an abstract obligation, in the sense abovementioned, it does not follow that the original causa obligationis, if existent, is substituted by the new obligation deriving from the bill itself when this is issued. On the contrary the causa obligationis will have a juridical existence,

in that the issue of a bill of exchange with the consequent obligation deriving therefrom doesn't effect a novation of the obligation deriving from the fundamental causa obligationis, unless the intention to effect it clearly appears¹⁹.”

13. Caruana Galizia jagħti eżempju ta' kif il-*causa obligationis* originali u dik li temanixxi mill-kambjala, jibqgħu jeżistu kontestwalment:

“An example will render the position clear. If A buys goods from B for £100 and, being the creditor of C, draws a bill on C in favor of B for the said amount, in such a case, A's obligations towards B would be two in number, that arising from the contract of sale and that arising from the bill, for the latter does not substitute the former. Thus, supposing the bill drawn by A is null for any reason whatsoever A will not have discharged himself from the obligation of paying the purchase-price to B, who will still be in the position to exercise the ordinary action pertaining to the seller against the buyer for the recovery of the price in accordance with the rules governing the contract of sale. In other words, the obligation arising from the bill is an addition, and not a substitution to, that deriving from the contract of sale, and, because of its nature, offers a more effectual security for the performance of the obligation undertaken by A.”

14. Imbagħad dwar l-effetti ġuridici tal-obbligazzjoni astratta li toħroġ mill-kambjala l-istess awtur eminenti jkompli jispjega li:

“ Undoubtedly all the juridical effects of this abstract obligation prove true as between the drawer and the holders thereof in good faith; on the other hand, the said effects may be impaired as between the drawer and the payee, or the endorser and his endorsee, in as much as pleas “ex causa” are admissible as shall be seen later. Such pleas are in such cases admissible not because the obligation ceases to be an abstract one between the parties to a bill, who are in immediate and direct relationship with one another, but in the general interests of trade and, what is more important, as a protection of good faith. In fact, the general principle, which governs obligations in general, that “*fraus omnia corrumpit*”, receives here full application, and because of it the said pleas “ex causa” are admissible not only between the parties to a bill, who have had immediate and direct relationship with one another, but also with regard to the person of any holder of the bill, who is in bad faith. Thus, a bill given for the price of poison to be used in a murder would not be enforceable between the immediate parties if they were aware of the ultimate illegal purpose, and this, not because the obligation deriving from the bill is not an abstract one, i.e. existent independently of the fundamental “*causa obligationis*” but because “*fraus*

¹⁹ Civil Code Art. 1182(1): *The acceptance of notes or other negotiable securities in consideration of a former debt shall not operate as novation unless it appears clearly from other circumstances that it was intended to extinguish such former debt.*

omnia corrumpit", whether the fraudulent act refers to the bill itself, or to the original contract as a consequence of which such instrument is drawn."

15. Taht il-Kodiċi tal-Kummerċ, li għal ħafna żmien (u ċioe qabel l-introduzzjoni tal-Art. 253(e) fil-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili fl-2004 li elevat il-kambjala għal titolu eżekuttiv bil-proċedura tal-ittra uffiċjali) kienet tipprovdi l-unika azzjoni miftuħa għal kreditur biex jesigi l-ħlas ta' kambjala, il-pussessur ta' kambjala huwa intitolat għall-azzjoni kambjarja konsistenti (i) fl-**azzjoni diretta** kontra l-aċċettant li huwa d-debitur prinċipali JEW (ii) fl-**azzjoni ta' rigress** kontra l-persuni l-oħra kollha meqjusa responsabbli għall-ħlas bl-eċċezzjoni tal-aċċettant.
16. L-eċċezzjonijiet li jistgħu jingħataw kontra l-pussessur tal-kambjala li jitlob l-ħlas tagħha fl-azzjoni kambjarja taht il-Kodiċi tal-Kummerċ huma dawk **reali jew oġġettivi** (*exceptio in rem*) li jolqtu r-rekwiziti formali u essenzjali tal-kambjala u li jistgħu jingiebu kontra kull min jitlob il-ħlas tagħha (bħal per eżempju n-nuqqas ta' xi rekwiziti formali, in-nuqqas tal-protest, preskrizzjoni, etc), u dawk **personali jew soġġettivi** (*exceptio in personam*) li jistgħu jitressqu biss kontra persuna speċifika²⁰.
17. Skond l-Art. 198 tal-Kodiċi tal-Kummerċ, l-eċċezzjonijiet li huma personali għall-pussessur tal-kambjala ma jistgħux idewmu l-ħlas tagħha, jekk ma jkunux likwidi u li jistgħu jinqatgħu malajr fil-kawża li tkun miexja. Jekk dawn l-eċċezzjonijiet ikunu jinħtiegu eżami fit-tul, is-smiġħ tagħhom isir f'kawża għaliha, u, sadanittant, il-kundanna għall-ħlas tal-kambjala, bil-garanzija jew mingħajrha, skont ma jidhrilha l-qorti, m'għandhiex tkun imdewma.

²⁰ F'dan ir-rigward, Prof V. Caruana Galizia fin-*Notes on Bills of Exchange* jgħid is-segwenti: "It has been stated several times that pleas which are personal to the endorsers, may not be set up against the holder of a bill, because, it is repeated; each and every obligation arising from a bill is independent the one from the other and the holder's title does not derive from the title of his endorser. Jurists, however, rank an exception to the said fundamental rule in the case where the holder, in acquiring the bill, has knowingly acted to the detriment of the debtor on the ground that "fraus omnia corrumpit". No law can ever protect fraud or bad faith, and, the endorsee, who, though fully aware of the well-founded plea, which the debtor of the bill could have raised against his endorser, wanted to receive the bill, is to blame himself for having done so. In practice, similar endorsements are often made for no other purpose, but to evade the possibility of the setting up of such pleas: by the said exception a remedy is provided against such an unlawful practice. It is to be understood that fraud is never presumed, but must be proved in accordance with the general principles of law ... Furthermore, the holder, against whom such a plea, which is in the nature of an "exceptio doli", may be set up, must have been in bad faith at the time he had acquired the bill, because "mala fide superveniens non nocet". With regard to pleas which are personal to the holder of a bill, the rule to be applied is different from the one established with regard to pleas personal to the endorsers. In fact, pleas personal to the holder may be set up, provided their nature is such as not to delay the payment of a bill. In other words, they may be raised, provided they can be conveniently and speedily disposed of in the pending action²⁰ ... The question therefore whether a plea of this nature can be conveniently and speedily disposed of in the pending action or not is one of fact, which the Court, in its discretion, is to decide due regard being had to all the circumstances of the case. Where, however, such pleas require a prolonged inquiry, the examination thereof shall be referred to an independent action and, meanwhile the judgement ordering the payment of the bill, with or without security, as the Court shall deem fit, shall not be delayed."

18. Dan l-artikolu tal-liġi huwa riflessjoni tal-prinċipju kardinali fil-liġi Maltija (stabbilit ukoll fil-liġijiet kontinentali u sistemi legali Romano-Ġermaniċi) illi l-oġġett tal-azzjoni kambjarja ma jstax u m'għandux ikun konfuż mal-oġġett li kien jiffirma l-obbligazzjoni naxxenti minn negozju li jkun ta lok għall-hruġ tal-kambjala. Il-liġi stess, proprju bl-insistenza fuq l-awtonomija tal-kambjala u bil-limitazzjoni tal-eċċezzjonijiet li jistgħu jingħataw għall-azzjoni kambjarja fil-Kodiċi tal-Kummerċ, kif ukoll bl-insistenza fuq l-ispeditezza fid-determinazzjoni tal-azzjoni, tiddistingwi u ssalva n-negozju oriġinali li jibqa' soġġett għall-verifika u kontestazzjoni, anki wara li tkun giet determinata l-azzjoni kambjarja u anki wara li tkun giet onorata l-kambjala b'konsegwenza tal-esekuzzjoni ta' sentenza fuqha mogħtija.
19. L-Art. 253(e) introdott (u sussegwentement emendat b'izjed salvagwardji) bl-Att IX tal-2004 jipprovdi testwalment kif ġej:

'253. Huma titoli eżekuttivi:

(e) kambjali u promissory notes maħruġa skont il-Kodiċi tal-Kummerċ:

B'dan iżda illi l-qorti kompetenti skont il-valur tal-kambjala jew promissory note tista', b'digriet li ma jkunx appellabbli, tissospendi l-eżekuzzjoni ta' dik il-kambjala jew promissory note kollha jew f'parti minnha u sew suġġett għal garanzija kif ukoll mingħajrha, fuq rikors tal-persuna li tkun qed toponni l-eżekuzzjoni ta' dik il-kambjala jew promissory note kif fuq imsemmi, u li għandu jsir fi żmien għoxrin jum min-notifika tal-ittra ufficjali li tintbagħat biex tirrendi l-istess kambjala jew promissory note esegwibbli, minħabba illi l-firma fuq dik il-kambjala jew promissory note ma tkunx tagħha jew tal-mandatarju tagħha jew fejn dik il-persuna tressaq raġunijiet oħra gravi u validi biex toponni dik l-eżekuzzjoni u f'dak il-każ biex persuna tesigi l-ħlas ta' dik il-kambjala jew promissory note tkun trid tipproċedi b'kawża skont id-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi tal-Kummerċ.

L-ittra ufficjali msemmija aktar 'il fuq f'dan il-proviso għandha, taħt piena ta' nullità, tavża lid-debitur bid-dritt mogħti lilu minn dan il-proviso;'

20. Mela huma tnejn l-eċċezzjonijiet li jista' jagħti persuna li trid toponni l-eżekuzzjoni ta' kambjala: (i) jew li l-firma fuq il-kambjala m'hijiex tiegħu (bħala t-traent ossia d-drawer aċċettanti) JEW, li (ii) hemm raġunijiet oħra **gravi u validi**.
21. Fid-dibattiti parlamentari (inkluż dawk fl-istadju ta' kumitat) li ppreċedew l-Att IX tal-2004 intqal is-segwenti:

"Fit-tieni miżura li qed nagħmlu qed inħarsu lejn il-kambjala. Oriġinarjament meta l-kambjala daħlet parti mill-kodiċi tal-kummerċ - wieħed irid jgħid li xi 80 sena ilu, meta sar l-

ewwel kodiċi tal-kummerċ għal pajjiżna, kien wieħed minn fost l-ewwel kodiċijiet tal-kummerċ li saru fl-Ewropa - il-ħsieb kien li l- qorti tal-kummerċ tkun qorti li tħaffef il-proċeduri. U iadarba l-qorti tal-kummerċ tħaffef il-proċeduri l-kawzi li huma tal-kambjala jstgħu jinqatgħu malajr.

Fil-fatt f'dak il-kodiċi tal-kummerċ tant kellhom f'moħħhom li l-kawzi quddiem il-qorti tal-kummerċ jinqatgħu malajr li kienu daħħlu artiklu li jgħid li min irid jikkontesta l-kambjala jista' jagħmilha billi jiddepożita l-flus il-qorti u mbaġħad jiproċedi sabiex jikkontesta l-kambjala.

Illum is-sitwazzjoni hija li l-kambjala giet ma tfigher kwazi xejn għax anke jekk għandek kambjala f'idejk trid tagħmel kawża u allura l-fattura tal-bejgħ u l-kambjala ġew qishom fuq l-istess livell. Allura hawnhekk qegħdin ngħidu li jekk xi ħadd iffirma kambjala, skond il-liġi kambjala hija strument finanzjarju effiċjenti, qisha valuta, u allura għandna nipprovaw nagħtuha speed. U allura xi speed qed nagħtuha? Qegħdin ngħidu li jekk tintbagħat ittra uffiċjali - din l-ittra uffiċjali tkun magħmula minn avukat u tiġi ppreżentata l-qorti, imbaġħad tiġi esegwita mill-marixxall jew bil-proċedura solita tal-qorti - din tiġi ppreżentata u l-kambjala fi żmien jumejn issir titolu eżekuttiv.

Din m'hijiex xi ħaġa ġdida - ilha teżisti f'numru ta' kodiċijiet għal 20 sena, 25 sena u fuħud minnhom anke 30 sena - u hija xi ħaġa li tagħmel il-ġid fil-kummerċ...

L-iskop tal-kambjala għe kwazi redikolat ... Allura aħna qiegħdin ngħidu li huwa importanti li l-kambjala nerġgħu nagħtuha l-valur u s-sens kummerċjali tagħha u nerġgħu ngibuha fuq il-livell ta' titolu eżekuttiv, jgħifieri tiswa daqs sentenza wara li wieħed jibgħat ittra uffiċjali u dik l-ittra uffiċjali tiġi notifikata l-parti l-oħra... " ²¹

22. L-iskop tal-legislatur bl-emendi introdotti fl-2004 kien għalhekk b'mod ċar dak illi l-kambjala tiġi mogħtija lura l-ħeffa li tilfet matul is-snin naturalment dejjem bis-salvagwardji neċessarji.
23. Wara l-introduzzjoni tal-Art. 253(e) fil-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili fil-liġi Maltija fl-2004, il-Qrati b'mod ġenerali (għalkemm mhux uniformi) rritenew illi in omagħ tal-prinċipji fuq imsemmija tal-awtonomija tal-kambjala u tal-importanza tal-ispeditezza tagħha fin-negozju **l-Qorti m'għandhiex, salv ċertu eċċezzjonijiet ristretti** (bħal fil-każ ta' frodi jew *causa illicita*) **tidhol fil-mertu tal-causa obligationis ossia tan-negozju li jkun wassal għall-ħruġ tal-kambjala**. Per eżempju b'mod konsistenti matul is-snin il-Qrati Maltin irrifjutaw illi jikkunsidraw

²¹ Seduta Plenarja tal-Għaxar Parlament - 16 ta' Ġunju 2004, P. 859

bħala raġuni gravi u valida għall-opposizzjoni tal-eżegwibila' ta' kambjala l-eċċezzjoni illi l-oġġett li jkun nbiegħ lid-debitur fil-ftehim li fuqu tkun nħarġet kambjala, jkun difettuż jew ma' jkunx tal-kwalita' pattwita. Dan mhux biss għaliex l-indaġini li altrimenti jkun jehtiegħilha tagħmel il-Qorti tkun waħda li tirrikjedi żmien konsiderevoli, iżda iżjed minn hekk għaliex l-oġġett tal-azzjoni kambjarja ma jstax u ma għandux ikun konfuż mal-oġġett li jifforma l-obbligazzjoni naxxenti min- negozju li jkun ta lok għall-hruġ tagħha.²²

24. Kif ġa ingħad, fil-kawża *de quo* r-rikorrenti qed tgħid li r-raġuni għala l-Qorti għandha tissospendi l-eżekuzzjoni tal-kambjali numru 16-20 hija peress illi dawn

²² Ara preżempju **Mario Muscat v. Lindsay Portelli** (Rik. Nru. 241/2018 RM, deċiża 8.10.2020): “*Illi l-Qorti hija tal-fehma li l-iskop tar-raġunijiet gravi u validi prospettati mis-subinciz (e) tal-Artikolu 253, ma jstax ikun iktar estensiv mill-iskop tar-raġunijiet elenkati mill-Kodici tal-Kummerċ li minhabba fihom kambjala tista' tinzamm milli tithallas. Kull ma trid il-ligi f'din il-procedura hu li l-qorti tara jekk, prima facie, hemmx raġunijiet serji bizzżejied biex tissospendi l-eżekuzzjoni tal-kambjala, u dan sabiex f'kaz affermattiv, ir-rikorrent ikollu l-opportunita' jikkontesta l-kawza eventwali li, f'kaz li tintlaqa' l-talba tiegħu għas-sospensjoni, tkun trid issir mill-kreditur. Billi f'kawza bhal dik, l-eċċezzjonijiet li jistgħu jiġu sollevati mill-konvenut huma tassew limitati, hija wkoll il-mansjoni tal-qorti f'proceduri bhal dawn, taht l-Artikolu 253(e) tal-Kap. 12, illi tiddetermina jekk il-konvenut ikunx jista' jressaq b'success dawn l-eċċezzjonijiet f'kawza eventwali.*

Ara ukoll **Joseph Mamo (ID 772455M) v. Joseph Zammit (ID 0078967M)** (Rik. Nru. 981/2013 JZM): “*Kif ifisser ir-rikorrent fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, dawn il-lanjanzi partikolari jirrigwardaw allegata inadempjenza kontrattwali da parti tal-intimat; apparti li fil-kaz ta' kambjala minnhom isostni li hlas diga' sar (ara l-paragrafu market 4). Kuntrarjament għal dak li jsostni r-rikorrent, il-Qorti f'dan l-istadju m'għandhiex tinvestiga dawn it-tip ta' lanjanzi. Tagħmel riferenza għas-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fil-25 ta' Frar 2004 fil-kawża “Integrated Electronics Limited vs Goldkraft Limited”. Hemm ingħad hekk :- Issa skond il-prattika kostanti ta' dawn il-Qrati l-hlas tal- kambjali li tkun accettata u skaduta tigi dejjem ordnata meta l-eċċezzjonijiet ikunu tali li jehtiegu indaġini twila, salvi l-kawteli li l-Qorti jidhrilha opportuni, kompriz li tirrizerva l-eċċezzjonijiet għal kawza separata. Jibqa' pero' vitali l-Art 198 (2) tal-Kodici tal-Kummerċ illi l-kundanna għall-hlas tal-kambjala, bil-garanzija jew mingħajrha, m'għandhiex tkun imdewma. Hekk allura l-Qorti ma tistax, ad exemplum, tinkariga periti bl-inkariku li jeżaminaw eccezzjoni tax-xorta bhal dik sollevata f'din l- istanza. Ara “Professor Carlo Mallia noe -vs- Mariano Accarino noe”, Appell Kumm, 22 ta' Novembru 1937. Kif ingħad fil-kawża “Francesco Zammit nomine -vs- Paolo Scicluna noe”, Qorti tal-Kummerċ, 4 ta' Frar 1907 (Vol XX pIII p15) - u dan kien kaz fejn kien qed jigi allegat li l-merce mixtrija kienet iddeterjorat – “secondo la pratica di questi tribunali il pagamento di una cambiale accettata e scaduta viene sempre ordinato quando le eccezioni siano tali da richiedere lunga idagine sotto quella cautela che il prudente arbitrio della Corte credesse opportuno”.*

Dan it-tagħlim sekolari baqa' jigi sostenut anke fiz-zmenijiet recentissimi, kif manifest fis-sentenzi fl-ismijiet “United Acceptances Finance Limited -vs- Mario Grech pro et noe”, Appell, 6 ta' Ottubru 2000 u “Jet-Tech Limited -vs- Marcon Coppola”, Appell, 13 ta' Marzu 2001, fost bosta oħrajn. Dan huwa anke evidenti minn din is-silta mehuda mid-decizjoni fl-ismijiet “Adrian Busietta noe -vs- Marco Attard noe”, Appell, 9 ta' Frar 2001 :- “Issa filwaqt li hu minnu illi l-eċċezzjonijiet personali huma opponibbli għall-possessur tal-kambjali li qed jitlob il-hlas tagħha u jistgħu jirrigwardaw tant l-origini tal-obbligazzjoni kemm l-eżercizzju tagħha’ (Vol XXX pIII p499), u dan a vantagg tal-konvenut kjamat biex jonora l-kambjala, kellu jkun ovvju li l-oġġett tal-azzjoni kambjarja ma setax u ma għandux ikun konfuż mal-oġġett li kien jifforma l-obbligazzjoni naxxenti minn negozju u li ta lok għal hrug tagħha. Il-ligi stess proprju bl-insistenza fuq l-awtonomija ta' l-azzjoni kambjarja u bil-limitazzjoni tal-eċċezzjonijiet li setgħu jingħataw għaliha, kif ukoll bl-insistenza fuq l-ispedittezza fid-determinazzjoni tal-azzjoni, kienet tiddistingwi u ssalva n-negozju originali li jibqa' soggett għal verifika u kontestazzjoni, anke wara li tkun giet onorata l-kambjala b'konsegwenza tal-eżekuzzjoni tas-sentenza fuqha mogħtija.”

thallsu mir-rikorrenti u peress illi l-intimata kienet parteċipi f'hadma, flimkien mal-*aventi causa* tagħha, billi l-istess kambjali ġew ġirati fuqha a detriment tal-istess rikorrenti. Il-Qorti min-naħa tagħha ssollevat *ex-officio* l-eċċezzjoni illi jista' jkun hemm raġunijiet gravi u validi ai termini tal-Art. 253(e) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta sabiex tiġi sospiżta l-eżekuzzjoni tal-kambjali in kwistjoni, peress li dawn nħarġu abbażi ta' ftehim li possibilmnt jikkontjeni għad ta' espressjonijiet projbiti u/jew inġusti ai termini tal-Art. 44(2) u 45 tal-Kap. 378 tal-Liġijiet ta' Malta b' mod illi l-kuntratt innifsu jista' jkun ivvizjat u suġġett għar-rexissjoni u xoljiment.

25. Għal kull bwon fini, għalkemm kif ingħad l-iskop ta' dan id-digriet huwa li jiddetermina l-eċċezzjoni mressqa *ex-officio* mill-Qorti, jinħass opportun illi l-Qorti tagħmel ftit rimarki dwar il-kwistjoni tal-ġirata tal-kambjali peress illi skond ir-rikorrenti din kienet intiża sabiex tledi d-drittijiet tagħha.

Il-ġirata tal-kambjala

26. Il-ġirata ta' kambjala mhux biss hija permissibbli mill-liġi²³ iżda fil-fatt hija l-karatteristika ewlenija u r-*raison d'être* ta' dan l-istrument ta' kreditu.
27. Il-Qrati tagħna mhux dejjem kienu konsistenti fuq jekk kambjala tiksibx natura awtonoma indipendenti mill-*causa obligationis* li tkun tat lok għall-istess kambjala. Fil-kawża **Azzopardi v. Camilleri (02/08/94)** l-Onorabbli Qorti tal-Appell spjegat illi dawk il-Qrati li rritenew illi kambjala tikseb natura awtonoma kienu:

“isegwu wahda lill-ohra u jirreferu għall-parti biss minn brann min-Noti tal-Professor Cremona; kwotazzjoni shiha min-Noti tal-Professor Cremona, min-naħa l-ohra, turi bic-car li huwa biss f'kaz li l-kambjala tiġi ġirata li din takkwista l-karattru awtonomu tagħha, mentri fil-konfront tal-accettant l-eccezzjonijiet li jolqtu l-mertitu tal-obligazzjoni ghandhom jigu investigati”

28. Is-sentenza mogħtija mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fit-18 ta' Frar 2004 fl-ismijiet **Bank of Valletta p.l.c. v. Carmel Ray Micallef** hija wahda minn numru konsiderevoli ta' sentenzi, inklużi dawk iżjed riċenti, illi jişhqu fuq il-punt illi l-kambjala takkwista natura awtonoma biss meta tiġi ġirata u mhux fl-istadju meta din tkun għada fil-patrimonju tal-kreditur oriġinali. Tal-istess fehma kienet l-istess Qorti f'sentenzi sussegwenti bħal **George Zammit vs Angelic Mifsud u martu Monica Mifsud** (Cit. Nru. 2476/2000/1 LSO deciza fis-27 ta' Marzu 2014) u **Dino Fino (223679M) vs Cassar & Schembri (Marketing) Limited (C33174)** (Rik. Nru. 1115/2014 LM deciza fit-23 ta' Frar 2015).

²³ Art. 136- Art. 147 tal-Kap. 13 tal-Liġijiet ta' Malta

29. Min-naħa l-oħra però hemm numru imdaqqs ta' sentenzi illi rrikonoxxew u aċċettaw in-natura awtonoma ta' kambjala anke meta din ma' tkunx giet ġirata. Per eżempju fis-sentenza **Joseph Lia v. Alfred Dalli** (K. JDC 26 ta' Jannar 1989), il-Qorti sostniet li l-Artikolu 198 "**japplika kemm meta tali kambjali jkun girati w anke meta le**", u irrilevat ukoll li hemm eccezzjonijiet permissibbli biss meta din tolqot l-eżistenza tal-kambjala stess bhal meta l-kunsens tal-accettant tal-kambjala jkun vizzjat minhabba vjolenza jew dolo (Vol XXXIX. III,845) u ghalhekk irriteniet li tali eccezzjoni ghandha tingieb permezz ta' azzjoni oħra u permezz ta' azzjoni ad hoc. Fis-sentenza tal-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fl-ismijiet **Tal-Herba Construction Limited v. SMW Cortis Limited et** (Rikors Numru. 772/2013AF), il-Qorti caħdet it-talba għas-sospensjoni tal-esekuzzjoni tal-kambjali in kwistjoni minkejja li dawn ma' kienux ġew ġirati favur terzi. Hekk ukoll kien il-każ fis-sentenza tal-istess Qorti tal-24 t'April 2001 fl-ismijiet: **Mario Agius u martu Maria Agius ghal kull interess li jista' jkollha v. Doris Pulo** (Cit. Nru. 2846/97/RCP), fis-sentenza tas-16 ta' Jannar 2013 fl-ismijiet: **Highway Auto Co. Ltd C 3252 v. Louis Pace ID 871952M u Mexico Garage Rent A Car Co. Ltd C 5002** (Rikors Numru. 799/2012 JPG), fis-sentenza tat-30 ta' April 2012 fl-ismijiet: **Adrian Warrington v. Josef Galdes** (Rikors Numru. 135/2012 JA) tal-15 ta' Lulju 2014 u fis-sentenza tal-15 ta' Lulju 2014 fl-ismijiet: **Joseph Mamo (ID 772455M) v. Joseph Zammit (ID 0078967M)** (Rik. Nru. 981/2013 JZM) fejn il-Qorti hasset il-htiega ukoll illi tirrimarka illi: "**Jibqa' mpreġudikat id-dritt tar-rikorrent li permezz ta' azzjoni "ad hoc" jitlob rimedju ghal dak li qiegħed jallega fil-paragrafi 2 sa 4 tar-rikors.**" L-istess fehma kellha l-Qorti tal-Magistrati (Civili) f'diversi sentenzi fosthom dik mogħtija fil-15 ta' Jannar 2015 fl-ismijiet: **Johann Gaffarena v. Patrick Camilleri** (Avviz Numru. 244/2014 CSH) u dik mogħtija fis-26 ta' Frar 2014 fl-ismijiet: **Michael Darmanin nomine vs Dino Schembri** (Avviz Numru. 1/2014 CSH), u kif ukoll l-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fis-sentenza tagħha tat-28 ta' Marzu 2008 fl-ismijiet: **Carmelo sive Charles u Dorianne konjugi Sammut li qed jidhru f' isemhom proprio u ghan-nom tad-ditta Charlie Auto Dealer vs Armando u Concetta konjugi Bugeja** (Appell Civili Numru. 507/2005/1 PS).
30. Is-suespost qed ingħad proprju biex il-Qorti tesprimi l-fehma tagħha illi kuntrarjament għal dak li saħqet ir-rikorrenti fir-rikors tagħha, anke fil-każ ta' kambjala **li ma' tkunx giet ġirata** l-obbligazione cambiaria xorta waħda tibqa' awtonoma u distinta mill-obbligazzjoni sottostanti. Fi kliem ieħor m'hijiex il-ġirata li tagħti lill-kambjala n-natura independenti tagħha. Dan però ma' jfissirx illi f'każijiet serji u gravi (bħal fil-każ ta' frodi jew użura, u kif ser jiġi diskuss dalwaqt, fil-każ ta' ksur ta' obbligazzjonijiet tal-bejjieġ vis-a-vis il-konsumatur) l-Qorti ma' tistax tikkunsidra eċċezzjonijiet *ex-cause* dwar tali *causa obligationis*, **xi haġa li tapplika kemm meta kambjala tiġi ġirata u kemm meta tibqa' fil-pussess tal-kreditur oriġinali**. Fi kliem Caruana Galizia: "*Such pleas are in such cases admissible not because*

the obligation ceases to be an abstract one between the parties to a bill, who are in immediate and direct relationship with one another, but in the general interests of trade and, what is more important, as a protection of good faith . In fact, the general principle, which governs obligations in general, that "fraus omnia corrumpit", receives here full application, and because of it the said pleas "ex causa" are admissible not only between the parties to a bill, who have had immediate and direct relationship with one another , but also with regard to the person of any holder of the bill., who is in bad faith ".

31. Ir-raguni principali li ngħatat f'dawk l-okkażjonijiet li l-Qrati tagħna ddeċidew li hija l-girata li tagħti n-natura awtonoma lill-kambjala, jidher illi hija marbuta mal-prinċipju illi l-ħruġ ta' kambjala minnha nnifsha ma' tikkonsistix f'novazzjoni tal-obbligazzjoni sottostanti. Però dan il-prinċipju ma' jfissirx b'daqshekk li ma' hemmx indipendenza bejn l-obbligazzjoni sottostanti u l-obbligazzjoni ta' min jaċċetta kambjala. L-obbligazzjoni sottostanti tibqa' teżisti minkejja l-ħruġ ta' kambjala. Anzi, l-ħruġ tal-kambjala m'huwa xejn hlief sigurtà addizzjonali lill-kreditur li b'hekk ikun jista' jenforza d-dritt patrimonjali tiegħu b'zewġ modi: jiġifieri jew billi jeżerċita d-drittijiet tiegħu li jemanixxu mill-kambjala (bl-applikazzjoni tal-Artikolu 253(e) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta jew tad-disposizzjonijiet rilevanti taħt il-Kap. 13) jew inkella billi jeżerċita d-drittijiet tiegħu naxxenti mill-ftehim sottostanti (i.e. billi jiftaħ kawża ad-hoc sabiex jitlob dak li għandu d-dritt għalih). Il-Qorti tara illi partikolarment f'dawn l-aħħar ħmistax-il sena, l-utilità tal-kambjala żdiedet ħafna f'dan il-qasam u llum il-gurnata l-maġġoranza tal-kambjali maħruġa lokalment jinħarġu proprju bħala sigurtà addizzjonali in kawtela ta' obbligazzjonijiet kuntrattwali.

Il-pożizzjoni legali fil-liġi Maltija wara l-każ C-25/23

32. Kif ingħad, wara l-introduzzjoni tal-Art. 253(3) fil-Kap. 12, il-Qrati tagħna generalment irritenew li, salv ċertu eċċezzjonijiet ristretti (bħal fil-każ ta' frodi jew causa illecita), Qorti m'għandiex tidhol fil-mertu tal-*causa obligationis* tan-negozju li jkun wassal għall-ħruġ tal-kambjala. Din il-pożizzjoni inbidlet b'mod sinjifikanti bis-saħħa tad-deċiżjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropeja (id-Disa' Awla) tal-5 ta' Ottubru 2023 fil-każ C-25/23 "*talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 267 TFUE, imressqa mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fil-qasam ċivili, permezz ta' deċiżjoni tal-14 ta' Diċembru 2022, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fis-16 ta' Jannar 2023, fil-proċedura AL vs Princess Holdings Ltd*". Fl-Ordni ta' Riferenza magħmula mill-Qorti Maltija lil dik Ewropeja kienet fost affarijiet oħra saret id-domanda segwenti:

"Il-fatt illi fil-kors tal-proċedura għall-eżegwibilita' ta' kambjala (Art. 253(e) tal-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili) Qorti Maltija hija prekluziva milli teżamina l-kuntratt li jkun ippreċeda l-ħruġ tal-kambjala, imur kontra d-disposizzjonijiet tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13 KEE

tal-5 ta' April 1993 dwar Klawżoli Inġusti f'Kuntratti mal-Konsumatur partikolarment l-Art. 6(1) u 7(1) tad-Direttiva?"

33. Fid-digriet tagħha l-Qorti ta' Ġustizzja Ewropeja *inter alia* qalet hekk bi twegiba għal tali domanda:

"On those grounds, the Court (Ninth Chamber) hereby rules:

...

Article 6(1) and Article 7(1) of Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts must be interpreted as precluding a provision of national law, as interpreted by the national courts, which provides that, in proceedings for the enforcement of bills of exchange, the court hearing an objection does not have jurisdiction to assess, of its own motion or at the request of the consumer concerned, the potentially unfair nature of the terms of the contract concluded by that consumer with a seller or supplier and constituting the basis for the issue of the bills of exchange whose enforceability is in dispute."

34. Għalhekk issa huwa mandatorju għal Qorti Maltija sabiex fil-proċedura taħt l-Art. 253(e) - **minkejja li din kienet intenzjonata mil-legislatur sabiex tkun veloċi billi salv għal ċertu eċċezzjonijiet (nuqqas ta' firma tat-traent, frodi u qerq) ma tippermettix lill-Qorti thares lejn il-causa obligationis** - tindaga dwar il-klawsoli kuntrattwali li jkunu wasslu għall-hruġ ta' kambjala, jekk jiġi allegat jew inkella ikun jidher mad-daqqa t'għajn illi dawn ikunu saru bi vjolazzjoni tal-Artikoli 6(1) u 7(1) tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13 KEE tal-5 ta' April 1993 dwar klawżoli inġusti f'kuntratti mal-konsumatur.

Kunsiderazzjonijiet dwar klawżoli inġusti fil-kuntratt tat-13 ta' Marzu 2019

35. Għalkemm il-prinċipju kardinali li jirregola l-liġi tal-kuntratti jibqa' dejjem dak li l-kuntratt għandu forza ta' liġi bejn il-partijiet li jagħmluh (Art. 992(1) tal-Kap. 16), li l-vinkolu kuntrattwali jrid jiġi rispettati u li l-volonta' tal-partijiet tipprevali (*pacta sunt servanda*), madanakollu dan il-prinċipju huwa sugġett għal xi eċċezzjonijiet fosthom f'dawk il-każijiet fejn il-legislatur għaraf jintervjeni sabiex jipproteġi lill-konsumaturi f'kuntratti fejn ikun hemm żbilanċ sinjifikanti bejn id-drittijiet u l-obbligi tal-partijiet b'detriment għall-istess konsumaturi.
36. L-Art. 44 *et. seq.* tal-Att dwar l-Affarijiet tal-Konsumatur iddahhlu fil-liġi Maltija permezz tal-Att XXVI tal-2000 (u sussegwentement permezz tal-emendi tal-Att XIV tal-2009) sabiex tiġi trasposta fil-liġi Maltija d-*Direttiva tal-Kunsill 93/13 KEE tal-5 ta' April 1993 dwar klawżoli inġusti f'kuntratti mal-konsumatur*. Din id-Direttiva tipprovdi *inter alia* kif ġej fl-Art. 3 sa 7 tagħha:

Artikolu 3

1. Klawżola kuntrattwali li ma tkunx ġiet negozjata individwalment għandha titqies inġusta jekk, kontra l-ħtieġa ta' buona fede, tkun tikkawża żbilanċ sinifikanti fid-drittijiet u l-obbligi tal-partijiet li johorġu mill-kuntratt, bi hsara għall-konsumatur.

2. Klawżola għandha dejjem tiġi kkunsidrata li ma tkunx ġiet innegozjat individwalment meta din tkun ġiet abbozzata minn qabel u l-konsumatur b'hekk ma jkunx seta' jinfluwenza s-sustanza tal-klawżola, b'mod partikolari fil-kuntest ta' kuntratt standard imfassal minn qabel.

Il-fatt li ċerti aspetti ta' klawżola jew klawżola speċifika waħda tkun ġiet innegozjata individwalment m'għandux jeskludi l-applikazzjoni ta' dan l-Artikolu għall-bqija ta' kuntratt jekk stima globali tal-kuntratt tindika li dan ikun madankollu kuntratt standard ippreparat minn qabel.

Meta xi bejjieġh jew fornitur jippretendi li klawżola standard ikun ġie nnegozjat b'mod individwali, il-piż tal-prova f'dan ir-rigward għandu jaqa' fuqu.

3. L-Anness għandu jkun fih lista indikattiva u mhux eżawrjenti tal-klawżoli li jistgħu jiġu kkunsidrati inġusti.

Artikolu 4

1. Mingħajr preġudizzju għall-Artikolu 7, il-karattru inġust ta' klawżola kuntrattwali għandu jiġi stmat, billi titqies in-natura tal-merkanzija jew servizzi li għalihom ikun kien konkluz il-kuntratt u ssir referenza, filwaqt li jiġi konkluz il-kuntratt, għaċ-ċirkostanzi kollha preżenti waqt il-konkluzjoni tal-kuntratt u għall-klawżoli l-oħra kollha tal-kuntratt jew ta' kuntratt ieħor li jiddependi fuqu,

2. L-istima tan-natura inġusta tal-klawżoli la għandha tirrelata mad-definizzjoni tal-kwistjoni prinċipali tas-sugġett tal-kuntratt u lanqas mas-suffiċjenza tal-prezz u r-remunerazzjoni, fuq naħa waħda, kontra s-servizzi jew il-merkanzija provduti bi tpartit, fuq in-naħa l-oħra, safejn dawn il-klawżoli jkunu f'lingwaġġ sempliċi u ċar.

Artikolu 5

Fil-każ ta' kuntratti fejn ċerti klawżoli jew il-klawżoli kollha offruti lill-konsumatur ikunu bil-miktub, dawn il-klawżoli għandhom ikunu abbozzati b'lingwaġġ sempliċi u ċar. Fejn ikun hemm dubju dwar it-tifsir ta' klawżola, għandha tirbaħ l-interpretazzjoni l-aktar favorevoli għall-konsumatur. Din ir-regola dwar l-interpretazzjoni m'għandhiex tgħodd fil-kuntest tal-proċeduri stabbiliti fl-Artikolu 7(2).

Artikolu 6

1. L-Istati Membri għandhom jistabbilixxu li klawżoli inġusti użati f'kuntratt konkluz ma konsumatur minn bejjieġh jew fornitur għandhom, kif previst fil-liġi nazzjonali tagħhom,

ma jkunux jorbtu lill-konsumatur u li l-kuntratt għandu jkompli jorbot lill-partijiet fuq dawn il-klawżoli jekk dan ikun kapaċi jkompli jeżisti mingħajr il-klawżoli ingusti.

2. L-Istati Membri għandhom jieħdu l-miżuri meħtieġa biex jiżguraw li l-konsumatur ma jgħid il-protezzjoni mogħtija minn din id-Direttiva bis-saħħa ta' l-għażla tal-liġi ta' pajjiż li ma jkunx membru bħala l-liġi applikabbli għall-kuntratt jekk dan ta' l-aħħar ikollu konnessjoni mill-qrib mat-territorju ta' l-Istati Membri.

Artikolu 7

1. L-Istati Membri għandhom jiżguraw li, fl-interessi tal-konsumaturi u l-kompetituri, jeżistu mezzi adegwati u effettivi biex jipprevjenu li jibqgħu jintużaw klawżoli ingusti f'kuntratti konklużi mal-konsumaturi mill-bejjieġha jew fornituri.

2. Il-mezzi msemmija fil-paragrafu 1 għandhom jinkludu disposizzjonijiet li bihom persuni jew organizzazzjonijiet, li jkollhom interess leġittimu skond il-liġi nazzjonali li jipproteġu lill-konsumaturi, ikunu jistgħu jieħdu azzjoni skond il-liġi nazzjonali kkonċernata quddiem il-qrati jew quddiem korpi amministrattivi kompetenti għal deċiżjoni dwar jekk il-klawżoli kuntrattwali ppreparati għal-użu ġenerali jkunux ingusti, biex ikunu jistgħu japplikaw mezzi xierqa u effettivi biex jipprevjenu li jkomplu jintużaw dawn il-klawżoli.

3. Biex jitqiesu kif imiss il-liġijiet nazzjonali, ir-rimedji legali msemmija fil-paragrafu 2 jisgħu jkunu diretti b'mod separat jew b'mod kongunt kontra numru ta' bejjieġha jew fornituri mill-istess settur ekonomiku jew mill-assoċjazzjonijiet tagħhom li jużaw jew jirakkomandaw l-użu ta' l-istess klawżoli kuntrattwali ġenerali jew klawżoli simili.

37. Fl-Avviż tal-Kummissjoni 2019/C 323/04 imsejjaħ "Gwida dwar l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13/KEE dwar klawżoli ingusti f'kuntratti mal-konsumatur" jingħad illi:

"L-Artikolu 3(1) fih **it-test ġenerali** li bih trid tiġi vvalutata l-ingustizzja tal-klawżoli kuntrattwali użati mill-bejjieġha jew mill-fornituri. Dan it-test ġenerali jrid ikun rifless fir-regoli tal-Istati Membri u jrid jiġi applikat mill-awtoritajiet tagħhom fuq bażi ta' każ b'każ meta jivvalutaw il-klawżoli individwali.

Minbarra t-test ġenerali fl-Artikolu 3(1), l-Artikolu 3(3) jirreferi għal Anness li fih lista indikattiva u mhux eżawrjenti ta' klawżoli kuntrattwali li jistgħu jitqiesu ingusti.²⁴

²⁴Fil-Każ C-143/13 *Matei u Matei* l-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropeja (Disa' Awla) irreferiet għal din il-lista bħala l-"lista griża" fis-sens illi l-klawżoli fl-Anness ma jitqiesux li huma ingusti awtomatikament imma jirrikjedju valutazzjoni mill-Qorti fid-dawl tal-kriterji elenkati fl-Art. 3(1) u 4 tad-Direttiva.

Barra minn hekk, il-UCTD (ossia d-Direttiva) fiha rekwiżiti dwar **it-trasparenza** għall-bejgiegħa jew għall-fornituri li jużaw klawżoli kuntrattwali mhux innegożjati individwalment. Dawn huma espressi fir-regoli li l-klawżoli kuntrattwali jridu jkunu (abbozzati) b'lingwa sempliċi u li tinftiehem (l-Artikoli 4(2) u 5 tal-UCTD) u fir-rekwiżit li l-konsumaturi jridu jingħataw l-opportunità vera li jsiru midħla tal-klawżoli kuntrattwali qabel il-konklużjoni tal-kuntratt (il-Punt 1(i) tal-Anness u l-Premessa 20).”

38. Fil-liġi Maltija, kif sew ingħad mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fl-ismijiet **F (Advertising) Limited v. Joseph Borg** (deċiża 24/09/2019, Rik Nru 1237/12 TA), il-leġislatur għaraf japplika regoli iktar stringenti minn dawk elenkati fid-Direttiva stante illi fl-Art. 44(2) elenka l-lista ta' skopijiet jew effetti misjuba fl-Anness tad-Direttiva (u addirittura estenda l-lista) u poġġihom f'lista hekk msejja "sewda". Sewda fis-sens illi darba jiġi stabbilit minn Qorti illi kuntratt ikun jinkludi xi espressjoni li jkollha wieħed mill-iskopijiet jew effetti imnizzla fis-subincizi (a) sa (ž) u (aa) sa (cc), dik l-espressjoni tkun kkunsidrata bħala waħda **pprojbata** awtomatikament u titqies bħallikieku qatt ma ddaħħlet fil-kuntratt **mingħajr il-ħtieġa li ssir valutazzjoni fuq kemm hija ġusta jew le tali espressjoni** (l-hekk imsejjaħ *test generali* taħt l-Art. 3(1) tad-Direttiva):

'44.(1) Ma jistgħux jintużaw f'kuntratti li jsiru mal-konsumatur espressjonijiet mhux ġusti, jew espressjonijiet jew kombinazzjoni ta' espressjonijiet li jkunu mhux ġusti f'illij kollhom bħala skop jew effett xi wieħed mill-iskopijiet u effetti msemmija fis-subartikolu (2), u kull espressjoni pprojbata kif hawn aktar qabel imsemmi li tiddaħhal f'xi kuntratt li jsir mal-konsumatur għandha titqies bħallikieku qatt ma tkun hekk iddaħħlet.

(2) L-espressjonijiet imsemmija fis-subartikolu (1) jinkludue spressjonijiet li jkollhom l-iskop jew l-effett li –

(a)

(cc)....'

Imbagħad l-Art. 45 johloq it-*test generali* pprovdut taħt l-Art. 3(1) tad-Direttiva billi jagħti definizzjoni ta' espressjoni ingusta. Hawnhekk il-leġislatur jagħti l-hekk imsejja "lista griża" ta' espressjonijiet illi **b'kuntrarju għal dawk elenkati fl-Art. 44(2)** jirrikjedu evalwazzjoni minn Qorti sabiex jiġi determinat jekk humiex ingusti jew le:

'45.(1) Espressjoni mhux ġusta tfisser espressjoni f'kuntratt li jsir mal-konsumatur, li sew waħidha sew f'rabta ma xi espressjoni waħda jew iktar, oħra –

(a) toħloq żbilanċ sinjifikanti bejn id-drittijiet u l-obbligazzjonijiet tal-partijiet fil-kuntratt b'detriment tal-konsumatur; jew

(b) tikkaġuna li t-twettiq tal-kuntratt ikun, b'mod mhux dovut, detrimental għall-konsumatur; jew

(ċ) tikkaġuna li t-twettiq tal-kuntratt ikun, b'mod sinjifikanti, differenti minn dak li l-konsumatur jista' raġonevolment jistennih li jkun; jew

(d) tkun inkompatibbli ma' kull htieġa ta' bona fidi.

(2) Il-grad ta' kemm espressjoni ma tkunx waħda ġusta għandu jitqies skont kif ġej:

(a) ix-xorta tal-oġġetti jew tas-servizzi li dwarhom ikun sar il-kuntratt;

(b) iż-żmien meta jkun sar il-kuntratt; u

(ċ) iċ-ċirkostanzi kollha li jakkumpanjaw l-għemil tal-kuntratt u l-espressjonijiet l-oħra kollha tal-kuntratt jew ta' kuntratt ieħor li jkun jiddependi fuqu. Dawk iċ-ċirkostanzi jistgħu wkoll jinkludu:

(i) kemm kull parti tkun taf tinnegozja;

(ii) jekk konsumatur kienx assoġġettat għal xi pressjoni mhux dovuta; u

(iii) jekk in-nuqqas ta' konozzenza jew sengħa tal-konsumatur kienux ta' vantaġġ mhux dovut kontrib:

Iżda safejn hi miktuba b'lingwa kif ordinarjament mitkellma u intelligibbli li tista' tiftiehem, l-evalwazzjoni jekk espressjoni hijiex ġusta ma għandhiex tkun relatata –

(a) mat-tifsira tal-oġġett prinċipali tal-kuntratt, jew

(b) mal-adeqwatezza tal-prezz jew rinumerazzjoni, meta mqabbla mal-oġġetti jew is-servizzi pprovduti għaliha

...'

39. Ir-rekwiziti ta' **trasparenza** elenkati fl-Art. 4(2) u 5 tad-Direttiva jinsabu imbagħad mdaħħla fil-liġi Maltija fl-Art. 47 u fl-Art. 44(2)(m) li jipprovdu kif ġej:

'47.(1) F'kuntratt li jsir mal-konsumatur, fejn l-espressjonijiet kollha jew x'uħud minnhom li jkunu offruti minn kummerċjant lil konsumatur jkunu bil-miktub, dawk l-espressjonijiet għandhom jinkitbu b'lingwa kif ordinarjament mitkellma u intelligibbli li tista' tiftiehem mill-konsumaturi li l-kuntratt ikun indirizzat lejhom.

(2) Meta xi espressjoni tkun ambivalenti jew ikun hemm xi dubbju dwar it-tifsira ta' xi espressjoni, għandha tipprevalixxi t-tifsira l-iktar favorevoli għall-konsumatur:

Iżda dan is-subartikolu ma għandux japplika għall-proċeduri miġjuba taħt l-artikolu 94'

'44.(2)(m) (Huma espressjonijiet projbiti dawk) li jkollhom l-iskop jew l-effett li ... irrevokabilment jorbtu lill-konsumatur b'pattijiet li ma kellu ebda opportunità reali li jifhem sew qabel ma jagħmel il-kuntratt'

40. Meta fis-seduta tad-29 ta' April 2024 il-Qorti qajjmet l-eċċezzjoni *ex-officio* tan-nullità/ annullabbiltà tal-kuntratt tal-ftehim iffirmit bejn ir-rikorrenti u No Deposit Cars Malta Ltd bħala raġuni gravi u valida għas-sospensjoni tal-eżekuzzjoni tal-

kambjali mertu ta' din il-proċedura, hija għamlet dan billi fil-fehma tagħha mad-daqqa t'għajn jirriżulta illi xi klawżoli fl-istess kuntratt jistgħu jitqiesu bħala espressjonijiet awtomatikament projbiti taħt l-Art. 44(2) tal-Kap. 378 filwaqt li oħrajn jistgħu jitqiesu ukoll bħala projbiti stante illi huma ingusti taħt l-Art. 45 tal-istess liġi.

41. Kif ingħad il-Qorti tat iċ-ċans lill-partijiet sabiex jressqu l-provi tagħhom u jagħmlu ukoll in-noti ta' osservazzjonijiet rispettivi.
42. Wara li għal diversi drabi fliet il-kuntratt tat-13 ta' Marzu 2019 esebit bħala Dok ON1 (a fol 5-11) u qieset il-provi mressqa u s-sottomissjonijiet tal-partijiet, il-Qorti qed tikkunsidra li tabilhaqq hemm numru ta' klawżoli fil-kuntratt li għandhom jitqiesu bħala projbiti awtomatikament taħt l-Art. 44(2) u oħrajn li għandhom jitqiesu bħala projbiti stante illi huma ingusti skond l-Art. 45.

Espressjonijiet projbiti taħt l-Art. 44(2)

43. Il-Qorti tqis illi l-klawżoli segwenti jikkontjenu espressjonijiet li għandhom wiehed mill-iskopijiet u effetti elenkati taħt l-Art. 44(2):

1. **Esklużjoni ġenerali tar-responsabilità tal-kummerċjant:**

Klawsola 5.1: The Hirer agrees that he shall bear all risks relating to the Motor Vehicle as from delivery in accordance with the foregoing clauses

Klawsola 5.2: ... The Hirer accordingly agrees that no express or implied condition-warranty or equivalent representation thereof as to the state, quality, description or otherwise of the Motor Vehicle has been or is being given or made by the Owner.

Klawsola 5.3: Without prejudice to the provisions of this agreement, the parties agree that this hire-purchase is being made tale quale. The Owner hereby excludes any responsibility or warranty for latent defects, whether mechanical, electrical or otherwise, existing at the time of and following the date of this agreement. For this reason, the parties agree that any malfunction or damage to the Motor Vehicle and any related costs and expenses necessary for the maintenance and/or repair of such malfunction or damage, including costs for replacement of parts, shall be exclusively borne by the Hirer, who shall have no right of recourse against the Owner for the reimbursement of any such costs or expenses.

Klawsola 6.4: The Hirer further undertakes to indemnify the Owner against all claims, judicial costs and expenses, losses and liabilities of any nature, and any other expenses incidental thereto, which may be made, brought against, suffered or incurred by the Owner by reason of any loss, injury, death or damage caused or alleged to be caused to any person or property directly or indirectly on account of the design, manufacture, control, operation, use, removal, maintenance or repair of the Motor Vehicle irrespectively of whether the Motor Vehicle is in Hirer's possession or control.

Ma jistax jitqies illi jkun jezisti bilanċ bejn id-drittijiet u l-obbligi kuntrattwali u legali tal-kummerċjant u tal-konsumatur jekk il-konsumatur jiġi espressament eskluż mill-jeżerċita d-drittijiet jew rimedji tiegħu. Il-Qorti tqis illi jgħid x'għid il-kuntratt anke jekk oġġett ikun ser jinbiegħ *second hand* il-bejjiegħ xorta waħda huwa tenut li jissodisfa ċertu obbligazzjonijiet fosthom dawk illi jirriżultaw taħt l-Att dwar l-Affarijiet tal-Konsumatur. Fost affarijiet oħra per eżempju il-bejjiegħ irid jiżgura illi l-oġġett mibjugħ jkun konformi mal-kuntratt tal-bejgħ, ikun adattat għall-iskopijiet li għalihom normalment jintuża u jkun ta' kwalità sodisfaċenti jew raġjonevoli.²⁵ Inoltre' il-bejjiegħ qua prodottur irid jirrispondi għall-ħsara għal kollox jew f'parti kaġunata b'xi difett fil-prodott tiegħu inkluż danni kaġunati bil-mewt jew korriment tal-persuna li tuża l-istess prodott.²⁶ Il-klawżoli fuq indikati jinkwadraw ruħhom perfettament taħt l-Art. 44(2)(a)²⁷, (c)²⁸ u (y)²⁹ tal-Kap. 378 billi jeskludu r-responsabbiltà tal-kumpanija No Deposit Cars Malta Ltd b'mod ġenerali, jeskludu r-rimedji disponibbli għar-rikorrenti fil-każ tal-inadempjenza tal-intimata u saħansitra jeskludu ir-responsabbiltà legali tal-intimata fil-każ ta' mewt jew korriment li jirriżultaw b'tort ta' No Deposit.

Kif fuq ingħad dawn il-klawżoli huma meqjusa projbiti awtomatikament u għalhekk għandhom jitqiesu bħallikieku qatt ma ddaħħlu fil-kuntratt in kwistjoni.

Per di piu' il-Qorti żżid illi l-użu ta' dawn il-klawżoli jistgħu iwasslu illi jqarrqu bil-konsumatur dwar id-drittijiet statutorji tiegħu u b'hekk jistgħu ukoll jaqgħu taħt prattici kummerċjali mhux ġusti ai termini tal-Art. 48 *et. seq.* tal-istess liġi.

2. Dritt tal-kummerċjant li jxolji jew jerġa' lura mill-ftehim fuq bażi diskrezzjonali meta l-istess faċilita' ma tingħatax lill-konsumatur jew dritt tal-kummerċjant illi jxolji l-ftehim u jitlob ħlas tal-bilanċ sħiħ għal servizzi li ma jkunux għadhom ingħataw minnu

²⁵ Art. 73(1)(2) tal-Kap. 378

²⁶ Art. 56 *et. seq.* tal-Kap. 378

²⁷ Art. 44(2)(a) Espressjonijiet li jkollhom l-iskop jew l-effett li jeskludu jew jillimitaw ir-responsabbiltà ta' kummerċjant minħabba fil-frodi jew in-negliġenża gravi tiegħu nnifsu jew dik tal-impjegati jew l-aġenti tiegħu, jew minħabba f'xi nuqqas li jwettaq xi obbligazzjoni li tkun tikkostitwixxi xi wiehed mill-elementi fundamentali tal-kuntratt.

²⁸ Art. 44(2)(c) Espressjonijiet li jkollhom l-iskop jew l-effett li jeskludu jew jillimitaw id-drittijiet legali ta' konsumatur kontra l-kummerċjant fil-każ ta' nuqqas totali jew parzjali ta' twettiq jew ta' twettiq inadegwat mill-kummerċjant ta' xi waħda mill-obbligazzjonijiet kontrattwali tiegħu

²⁹ Art. 44(2)(y) Espressjonijiet li jkollhom l-iskop jew l-effett li jeskludu jew jillimitaw ir-responsabbiltà legali ta' kummerċjant jew fornitur fil-każ li konsumatur imut jew ikorri, liema mewt jew korriment jirriżulta minn att jew omissjoni ta' dak il-kummerċjant jew fornitur

Klawzola 7.2: The parties further agree that if the Hirer does not affect full and immediate payment ... within thirty (30) days ... this agreement shall be terminated ipso jure and the Owner shall be entitled to request the Hirer, who shall comply therewith, to restore immediate possession of the Motor Vehicle to the Owner, without prejudice to any claim for damages saving wear and tear consistent with the period of use. Furthermore, the Owner shall be entitled to claim the difference between the outstanding balance due by the Hirer in terms of this agreement and the price of the Motor Vehicle as resold after possession is restored in terms of this sub-clause. without prejudice to any charges, fees and interest accrued.

Klawzola 7.4: The parties further agree that if the Hirer is bankrupt, insolvent or unable to pay its debt(s) in terms of law. or if the Hirer is being or has been dissolved, liquidated or wound up whether voluntarily or otherwise, or if the Owner reasonably suspects that any of the aforementioned events are about to occur, the Owner shall be entitled to terminate this agreement and resume immediate possession of the Motor Vehicle upon demand, saving any claim for any outstanding balance, charges, fees, damages and interest accrued in terms of this agreement The provisions of sub-clause 7.2.1 shall also apply.

Il-Qorti tqis illi l-ekwita' u l-gustizzja jitolbu li l-kummerċjant u l-konsumatur ikollhom l-istess drittijiet fir-rigward tat-terminazzjoni u/jew kancellazzjoni tal-kuntratt. Id-drittijiet tal-kummerċjant f'dan ir-rigward m'għandhomx ikunu eċċessivi u d-drittijiet tal-konsumatur m'għandhomx ikunu ristretti mingħajr ġustifikazzjoni. Issa fil-klawżola 7.4 fuq ċitata ma jidherx illi No Deposit irriservat għaliha d-dritt arbitrarju li tittermina l-kuntratt mingħajr ebda raġuni jew inkella għal raġunijiet li ma jitqiesux materjalment importanti. Filfatt id-dritt ta' terminazzjoni taht tali klawżola jiskatta biss meta u jekk ir-rikorrenti tfalli u/jew tieqaf thallas id-djun tagħha jew meta No Deposit jkollha suspett raġjonevoli dwar dan.

Mhux l-istess jista' jingħad għal klawżola 7.2 peress illi din tipprospetta d-dritt unilaterali ta' terminazzjoni spettanti lil No Deposit meta u jekk ir-rikorrenti ma thallasx l-ammont totali fi żmien tletin ġurnata **inkluż meta ai termini tal-klawżola 7.1.2³⁰ ir-rikorrenti tkun kisret kwalsiasi obligazzjoni taht il-kuntratt.** Hawnhekk d-dritt ta' terminazzjoni marbut mad-dritt ta' No Deposit li titlob il-ħlas immedjat tal-bilanċ sħiħ huwa wisq

³⁰ Klawżola 7.1: "Without prejudice to any rights that the Owner may have according to law, the parties agree that in case of: 1. Default in the punctual payment of any one (1) instalment by the Hirer, whether consecutive or not, and whether or not the Hirer is called upon by the Owner by any means to affect payment; (2) a breach of any condition of this agreement by the Hirer; the Owner shall demand immediate payment of the outstanding balance, including all interest due till date of effective payment, all other fees and charges that may have accrued and all other expenses the Owner may have incurred, including towage costs and legal expenses"

miftuħ u arbitrarju u ċertament johloq żbilanċ ingustifikabbli favur il-kummerċjant b'detriment għall-konsumatur.

Klawsola 7.6: The Hirer is expressly prohibited from unilaterally withdrawing from this agreement and it shall be at the Owner's utmost discretion to terminate this agreement upon demand of the Hirer, saving the Owner's right to claim any outstanding balance, charges, fees, damages and interest accrued in terms of this agreement.

Il-Qorti tikkunsidra din il-klawsola bħala waħda li tirrestringi mingħajr ebda gustifikazzjoni d-drittijiet li jista' jkollu l-konsumatur illi jittermina l-kuntratt, per eżempju fil-każ ta' inadempjenza min-naħa tal-kummerċjant, u dan billi tħalli din it-terminazzjoni għad-diskrezzjoni assoluta tal-istess kummerċjant apparti li tagħti d-dritt lill-istess kummerċjant illi jitlob il-ħlas tal-bilanċ (minkejja possibbilment illi l-vettura tkun ittiegħdet lura). Tali klawżola (flimkien ma' klawżola 7.2) ukoll għalhekk taqa' perfettament taħt il-lista s-sewda tal-Art. 44(2), senjatament taħt is-subinċiż (k)³¹ u (ż)³².

3. Obbligu fuq il-konsumatur li jhallas kumpens sproporzjonat f'każ ta' inadempjenza.

Klawsola 7.2.2: The parties agree that if the Hirer refuses or otherwise impedes the physical retrieval of the Motor Vehicle by the Owner as explained in the foregoing sub-clause, the Hirer shall be liable to pay the Owner a daily penalty of twenty-five Euro (€25) which shall run from the second (2nd) calendar day following the day of demand in accordance with clause 7.2. These penalties shall be without prejudice to the Owner's rights in accordance with the foregoing sub-clauses.

Il-Qorti tqis illi din il-klawżola taqa' taħt l-Art. 44(2)(g) tal-Kap. 378 peress illi timponi fuq il-konsumatur li jkun inadempjenti li jhallas b'kumpens f'ammont li huwa sproporzjonatament għoli hdejn il-valur tal-oġġett mixtri jew servizz akkwistat. Ċertament hija arbitrarja u irragjonevoli l-penali ta' € 25 prospettata għal kull ġurnata illi No Deposit tkun impedita milli tiegħu lura l-pussess tal-vettura (partikularment f'ċirkustanzi fejn tkun addirritura tħallset ukoll parti sostanzjali mill-prezz tagħha!).

³¹ Art. 44(2)(k) Espressjonijiet li jkollhom l-iskop jew l-effett li jipprojbixxu lill-konsumatur milli jikseb it-tħassir tal-kuntratt jekk il-kummerċjant jonqos milli jwettaq l-obbligazzjonijiet tiegħu.

³² Art. 44(2)(ż) Espressjonijiet li jkollhom l-iskop jew l-effett li awtorizzaw lill-kummerċjant jew lill-fornitur ixolji l-kuntratt fuq bażi diskrezzjonali meta l-istess faċilità ma tinghatax lill-konsumatur, jew jippermettu lill-kummerċjant jew lill-fornitur li jzomm is-somom imhallsa għal servizzi li jkunu għadhom ma gewx ipprovduti minnu fil-każ li jkun il-kummerċjant jew il-fornitur innifsu li jxolji l-kuntratt.

Espressjonijiet ingusti taħt l-Art. 45

44. Il-Qorti diġà qieset li hemm diversi klawżoli fil-kuntratt li huma awtomatikament meqjusa bħala projbiti għaliex jaqgħu taħt l-Art. 44(2). M'hemmx dubbju li dawn l-istess klawżoli johlqu żbilanċ sinjifikanti bejn id-drittijiet u l-obbligazzjonijiet tal-partijiet b'detriment għall-konsumatur u għalhekk, kieku ma' kienux jaqgħu taħt l-Art. 44(2) kienu ċertament jaqgħu taħt l-Art. 45 tal-istess Att.
45. Apparti tali klawżoli però l-Qorti tqis illi hemm espressjonijiet oħra li jistgħu jitqiesu bħala ingusti taħt l-Art. 45. Eżempju ta' dan huwa **n-nuqqas ta' trasparenza** fir-rigward tal-prezz tal-vettura flimkien mal-ambigwita' tal-lingwaġġ tal-kuntratt.
46. Fl-Avviż tal-Kummissjoni 2019/C 323/04 imsejjaħ "*Gwida dwar l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13/KEE dwar klawżoli ingusti f'kuntratti mal-konsumatur*" jingħad *inter alia* illi:

"Under the UCTD, transparency requirements have three functions:

- According to Article 5, second sentence, contract terms that are not drafted in plain, intelligible language have to be interpreted in favour of the consumer.
- Under Article 4(2), the main subject matter or the adequacy of the price and remuneration set out in the contract are subject to an assessment under Article 3(1) only insofar as such terms are not in plain intelligible language.
- Failure to meet the transparency requirements can be an element in the assessment of the unfairness of a given contract term and **can even indicate unfairness**.

Although the Court has not specifically addressed many of the factors mentioned below, in the Commission's view, the following factors will be relevant for assessing whether a given contract term is plain and intelligible within the meaning of the UCTD:

...

- the way in which contract terms are presented. This might include aspects such as:

the clarity of the visual presentation, including font size, the fact of whether a contract is structured in a logical way and whether important stipulations are given the prominence they deserve and are not hidden amongst other provisions, or whether terms are contained in a contract or context where they can reasonably be expected, including in conjunction with other related contract terms etc."

47. Dawn ir-rekwiżiti ta' trasparenza ġew trasposti fil-Kap. 378 tal-Liġijiet ta' Malta kemm *ad hoc* permezz tal-Art. 47³³, kemm fil-lista s-sewda tal-Art. 44(2) u kif ukoll taħt l-Art. 45.
48. Skond il-proviso tal-Art. 45(2) safejn l-espressjoni tkun miktuba b'lingwa kif ordinarjament mitkellem u intelligibbli li jista' tiftiehem, l-evalwazzjoni jekk espressjoni hijiex ġusta jew le ma għandhiex tkun relatata ma kemm huwa adegwat il-prezz meta imqabbel mal-oġġett mixtri.
- Fil-każ in deżamina, mill-ammont tal-pagament ta' € 225 dovut kull xahar, "*an administration charge of € 0 equivalent to € 25.00 per bill of exchange*" huwa dovut. Jekk verament tiġi applikata din l-*administration charge* għal kull kambjala, dan effettivament ifisser illi fl-aħħar tal-kuntratt, ikunu thallsu € 1,500 f'*administration charges*. Għalhekk mill-prezz ta' € 13,500, il-valur reali tal-vettura huwa dak ta' € 12,000 bil-bqija ikunu dovuti għall-istess *administrative fees*. Effettivament dan jista' ifisser ukoll illi l-ammont ta' "*fees*" ta' € 1,500 m'huwa xejn hlief kelma oħra sabiex tiġi oskurata r-rata effettiva ta' imghaxijiet li suppost ma teċċedix ir-rata ta' 8% fis-sena u dan minkejja li fir-*repayment schedule* anness mal-kuntratt³⁴ hemm indikat li l-hlasijiet isiru mingħajr imghaxijiet!
49. Hemm imbagħad il-kwistjoni tal-ambigwita' tat-termini tal-kuntratt li tolqot ukoll ir-rekwiżit tat-trasparenza elenkat fid-Direttiva. Il-kuntratt fih xi "żbalji" li b'mod intenzjonali jew le jagħmluh ambigwu u f'ċertu każijiet mhux intelligibbli fosthom (i) il-mod konfuż kif il-klawżoli huma enumerati b'nuqqas ta' distinzjoni bejn in-numri tal-klawżola prinċipali u dawk tal-klawżoli sussidjari b'konsegwenza li mad-daqqa t'għajn wieħed jista' jaħseb li hemm numru ta' klawżoli li jgorr u l-istess numru, u (ii) il-valuri u s-somom skorretti indikati fil-klawżoli 2.2.1 – 2.2.4 li fost affarijiet oħra jindikaw illi l-vettura hija valutata għal € 0, li x-xerrej ma hallas l-ebda depożitu għal-vettura u li hemm *administrative charge* ta' € 0 ekwivalenti għal € 25 għal kull kambjala.
50. Il-Qorti tkun qed tonqos milli ma ssemmiex ukoll il-prattika abbużiva u llegali, ammassa minn Christian Borg fix-xhieda tiegħu, illi l-kumpanija No Deposit Cars Malta Ltd twaħħal *gps tracker* fuq kull vettura mibjugħa taħt titolu ta' *hire-purchase*, mingħajr ma l-konsumatur ikun jaf biha. Aġir bħal dan huwa inkompatibbli mal-prinċipju ta' *bwona fede* (Art. 45(1)(d)), imur totalment kontra l-prinċipju ta' trasparenza, jledi d-dritt ta' privatezza tal-individwu u jmur kontra r-Regolament

³³ Art. 47(1) F'kuntratt li jsir mal-konsumatur, fejn l-espressjonijiet kollha jew x'uħud minnhom li jkunu offruti minn kummerċjant lil konsumatur jkunu bil-miktub, dawk l-espressjonijiet għandhom jinkitbu b'lingwa kif ordinarjament mitkellma u intelligibbli li tista' tiftiehem mill-konsumaturi li l-kuntratt ikun indirizzat lejhom. (2) Meta xi espressjoni tkun ambivalenti jew ikun hemm xi dubbju dwar it-tifsira ta' xi espressjoni, għandha tipprevalixxi t-tifsira l-iktar favorevoli għall-konsumatur: Izda dan is-subartikolu ma għandux japplika għall-proċeduri miġjuba taħt l-artikolu 94

³⁴ Fol 10 u 11

(UE) 2016/679 tas-27 ta' April 2016 (dwar il-protezzjoni tal-persuni fiżiċi fir-rigward tal-ipproċessar ta' data personali u dwar il-moviment liberu ta' tali data). Dan iżjed u iżjed meta l-kuntratt innifsu fi klawżola 7.2.5 jagħti x'jifhem illi No Deposit ma tkunx taf il-lokazzjoni tal-vettura tant illi x-xerrej huwa obligat li immedjament jiżvela lill-kumpanija fejn din tkun tinsab.

51. Fl-aħħar u ċertament mhux l-inqas, eżempju ċar ieħor ta' klawżoli ingusti taħt l-Art. 45 tal-Att huma dawk misjuba fi Klawżoli 7.1.2 u 7.2 li jagħtu d-dritt lil No Deposit illi f'każ ta' ksur ta' **kwalunkwe** kundizzjoni tal-ftehim mir-rikorrent, titlob mhux biss il-ħlas immedjat tal-bilanċ (flimkien ma imgħaxijiet, *other fees and charges* u spejjeż legali) iżda inoltre f'każ illi l-ħlas ta' dan il-bilanċ ma jsirx fi żmien 30 gurnata, l-intimata tkun intitolata tittermina l-ftehim, tiegħu lura b'mod immedjat l-vettura u titlob il-ħlas tad-danni.

L-effett tas-sejbien minn Qorti ta' espressjonijiet projbiti u/jew ingusti

52. Kif ġa ngħad, skond l-Art. 44(1) kull espressjoni pprojbita jew ingusta li tiddaħhal f'xi kuntratt li jsir mal-konsumatur għandha titqies bħallikieku qatt ma tkun hekk iddaħħlet. Inoltre skond l-Art. 6(1) tad-Direttiva:

'6.1. L-Istati Membri għandhom jistabbilixxu li klawżoli ingusti użati f'kuntratt konkluz ma konsumatur minn bejjiegh jew fornitur għandhom, kif previst fil-liġi nazzjonali tagħhom, ma jkunux jorbtu lill-konsumatur u li l-kuntratt għandu jkompli jorbot lill-partijiet fuq dawn il-klawżoli jekk dan ikun kapaċi jkompli jeżisti mingħajr il-klawżoli ingusti.'

53. Dan l-artikolu tad-direttiva gie traspost b'dan il-mod fl-Art. 46 tal-Att:

'46. Kuntratt li jsir mal-konsumatur li jkun jinkludi xi espressjonijiet projbiti jew mhux ġusti ma jkunx jorbot lill-konsumatur kemm-il darba l-kuntratt ma jkunx jista' jibqa' jeżisti mingħajr dik l-espressjoni mhux ġusta'

54. Il-kliem użat fl-Art. 46 jista' jagħti l-impressjoni li l-legislatur ried bħala regola generali li kuntratt li jkun milqut b'espressjonijiet projbiti/ingusti jkun meqjus bla effett u li l-kontinwita' tiegħu hija biss l-eċċezzjoni. Madanakollu id-disposizzjoni tal-Art 6.1 tad-Direttiva u l-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropeja ftit iħallu dubbju illi bħala regola u safejn dan huwa possibbli, l-kuntratt għandu jithalla fis-seħħ u dan mingħajr ma l-Qorti tipprova ssewwi dawk l-espressjonijiet billi tagħmel xi emendi.

55. F'dan ir-rigward il-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropeja rriteniet kemm il-darba illi:

*"in accordance with Article 6(1) of Directive 93/13, national courts are merely required to refrain from applying an unfair contractual term in order that it may not produce binding effects with regard to the consumer, **without being empowered to revise the content of that term. That contract must continue in existence**, in principle, without any amendment other than that*

resulting from the deletion of the unfair terms, in so far as, in accordance with the rules of domestic law, such continuity of the contract is legally possible”³⁵

56. Fl-Avviz tal-Kummissjoni 2019/C 323/04 imsejjaħ “*Gwida dwar l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni tad-Direttiva tal-Kunsill 93/13/KEE dwar klawżoli ingusti f’kuntratti mal-konsumatur*” jingħad illi:

“Whether the continuity of the contract is possible without the unfair term requires a ‘legal assessment under the applicable national law. This implies a case-by-case analysis as to whether the contract can, legally or technically, be performed without the unfair contract term. Therefore, the assessment cannot be based on purely economic considerations. The examination as to whether the contract can continue in existence has to be objective, i.e. it cannot be based on the interests of only one party.

This will entail that it should not matter whether the seller or supplier would not have concluded the contract without the unfair term or whether the deletion of the term renders the contract less attractive from an economic point of view.

A contract cannot be performed, i.e. ‘cannot continue in existence’, if a term defining its main subject matter or a term that is essential for the calculation of the remuneration to be paid by the consumer is removed.”

57. Issa f’dan il-każ, fost il-klawżoli meqjusa projbiti u/jew ingusti hemm dawk li jikkoncernaw direttament kemm il-valur tal-vettura u kemm il-ħlas tal-pagamenti dovuti (u l-mod ta’ kif dawn ġew maħduma). Għalhekk huwa bil-wisq ovvju illi mingħajr dawn il-klawżoli l-kuntratt ma jistax jibqa’ fis-seħħ. Fis-sew però l-Qorti tistqarr illi l-kuntratt b’mod ġenerali huwa wieħed mifni bi klawżoli projbiti u/jew ingusti li jneżżgħu lill-konsumatur minn kull dinjita’ b’mod li jagħmilha impossibbli li l-kuntratt jibqa’ fis-seħħ.

58. Naturalment m’huwiex il-kompitu ta’ din il-Qorti f’din il-proċedura li tiddikjara illi l-kuntratt in kwistjoni huwa null u bla effett. Madanakollu huwa kompitu tagħha li tiddikjara illi l-kuntratt kif inhu **huwa b’mod ċar sugġett għar-rexisjoni u għalhekk annullabbli.**

59. Issa huwa minnu li l-kuntratt ġie konkluz bejn ir-rikorrenti (bħala t-trattarju / drawee) u l-kumpanija No Deposit Cars Malta Ltd (bħala t-traent / drawer) u li l-kumpanija intimata, tal-inqas fuq il-karta, ma kienetx parti minn dak il-ftehim iżda hija biss il-possessur il-ġdid tal-kambjali wara li dawn ġew ġirati lilha. Madanakollu apparti illi fid-digriet tagħha fuq imsemmi l-Qorti ta’ Ġustizzja Ewropeja m’għamlet

³⁵ Ara l-Każijiet C-96/16 u C-94/17 Banco Santander Escobedo Cortés, Każ C-618/10 Banco Español de Crédito, Każ C-488/11 Asbeek Brusse; Każ C-26/13 Kásler u Káslerné Rábai, Każijiet C-482/13, C-484/13, C-485/13 u C-487/13 Unicaja Banco y Caixabank, Każ C-421/14 Banco Primus u l-Każijiet C-154/15, C-307/15 u C-308/15 Gutierrez Naranjo.

ebda distinzjoni bejn *seller/supplier* li jkun parti mill-proċedura taħt l-Art. 253(e) u ieħor li ma jkunx, kif ġa ngħad il-fatt li l-kambjala tkun ġiet ġirata (u anke jekk le) ma jipprekludix lill-Qorti illi tidhol fil-mertu tal-*causa obligationis* ossia' fin-negozju li jkun wassal għall-ħruġ tal-kambjala fil-każ ta' każijiet eċċezzjonali. Huwa ċar illi bid-digriet tagħha l-Qorti Ewropeja kienet qed testendi dawn il-każijiet eċċezzjonali mhux biss għal każ ta' frodi jew *causa illecita* iżda anke għal każ ta' klawżoli ingusti vis-a-vis il-konsumatur.

60. Il-Qorti tħoss illi jkun xieraq li tagħmel riferenza espressa għall-parti rilevanti ta' dan id-digriet, li tiddisponi kif ġej:

“41. It is apparent from the request for a preliminary ruling that the Code of Organisation and Civil Procedure does not allow the enforcement court, ruling on an objection, to review, either of its own motion or at the request of the consumer concerned, the unfairness of the terms of the contract forming the basis of the enforcement order in question, since that review may be carried out by the court ruling on the substance in the context of the examination of an appeal under the ordinary law, and that court does not, for its part, have the power to order a stay of the enforcement proceedings.

42. In that regard, the Court took the view that the fact that, under national law, a review as to whether the terms contained in a mortgage contract concluded between a seller or supplier and a consumer are unfair may be carried out not by the court before which an application for enforcement of such a contract has been brought, but only, later and where applicable, by the court ruling on the substance before which the consumer has brought an action for a declaration of invalidity in respect of such unfair terms, **is manifestly insufficient** to ensure the full effectiveness of the consumer protection intended by Directive 93/13 (judgment of 26 June 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, paragraph 61).

43. The Court considered that, in a situation where the enforcement proceedings culminated before the decision of the court having jurisdiction to rule on the substance of the case declaring the contractual term on which that enforcement was based to be unfair and, consequently, the invalidity of those proceedings, that decision would enable that consumer to be guaranteed only ex post protection by way of compensation, which **would be incomplete and insufficient and would not constitute an adequate or effective means of preventing the continued use of that term**, in breach of Article 7(1) of Directive 93/13 (order of 6 November 2019, BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București and Secapital, C-75/19, EU:C:2019:950, paragraph 32 and the case-law cited).

44. Having regard to all the foregoing considerations, the answer to the first question is that Article 6(1) and Article 7(1) of Directive 93/13 must be interpreted as precluding a provision of national law, as interpreted by the national courts, which provides that, in proceedings for the enforcement of bills of exchange, the court hearing an objection does not have jurisdiction to assess, of its own motion or at the request of the consumer concerned, the potentially unfair nature of the terms

of the contract concluded by that consumer with a seller or supplier and constituting the basis for the issue of the bills of exchange whose enforceability is in dispute.”

61. Finalment il-Qorti tħoss illi għandha ukoll tagħmel riferenza għall-parti min-nota ta' sottomissjonijiet finali pprezentata mill-abbli avukat difensur tal-intimata u ċioe f' dik il-parti fis-sitt paġna tan-nota fejn jingħad illi: *“l-Qorti tal-Ġustizzja nnifisha ddikjarat illi ma ratx kif id-Disposizzjonijiet tad-Direttiva de quo setgħu jimpingu fuq il-validita' u l-applikabilita' tal-proċedura preskritta taħt l-artikolu 253(e) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta...”* Madanakollu din l-asserzjoni hija skorretta għaliex il-Qorti tal-Ġustizzja imkien fid-deċiżjoni ċitata ma għamlet tali dikjarazzjoni. Li qalet l-istess Qorti kien biss illi fir-rigward tat-**tieni** u **tielet** mistoqsija magħmula mill-Qorti ta' Riferenza dawn ma jissodisfawx l-Artikoli 94(b) u (c) tar-Regoli tal-Proċedura u għalhekk ma setgħux jiġu kkunsidrati minnha. It-tieni u t-tielet mistoqsija kienu jirrelataw għal Direttivi li huma differenti minn dik ċitata f'dan id-digriet ossia id-*Direttiva tal-Kunsill 93/13 KEE tal-5 ta' April 1993 dwar Klawzoli Inġusti f'Kuntratti mal-Konsumatur*. Filfatt it-tieni mistoqsija kienet tirrelata mad-Direttiva 2008/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008 dwar ftehim ta' kreditu għall-konsumatur (*“Consumer Credit Directive”*) mentri t-tielet mistoqsija kienet tirrigwarda d-Direttiva (UE) 2019/771 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-20 ta' Mejju 2019 dwar ċerti aspetti li jikkonċernaw kuntratti għall-bejgħ ta' oġġetti (*“Sales of Goods Directive”*)

Deċiżjoni

62. **Fiċ-ċirkustanzi għalhekk il-Qorti tilqa' l-eċċezzjoni mressqa minnha *ex-officio* billi tqis illi l-annullabilita' tal-kuntratt li ta lok għall-hruġ tal-kambjali mertu tal-ittra ufficjali numru 2422/2020 fl-ismijiet premessi f'din il-proċedura, għar-raġunijiet fuq imsemmija, hija raġuni gravi u valida sabiex tiġi sospiza l-eżekuzzjoni tal-istess kambjali.**

Bl-ispejjeż kontra l-kumpanija intimata.

V.G. Axiak
Maġistrat

Y.M. Pace
Dep. Registratur